

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

10^E JAARGANG

WOENSDAG 21 OCTOBER 1925

No. 512

INHOUD.

DE ZEERECHT-CONFERENTIE VAN GENUA door <i>Mr. G. van Slooten Azn.</i>	Biz. 920
Loonen en Loonsverhoudingen Eerste halfjaar 1925 door <i>Ir. B. Bölger</i>	921
Waarschuwend cijfers uit de Gemeente-financiën 1925 door <i>Prof. Mr. C. W. van der Pot Bz.</i>	924
Het verslag der Staatscommissie inzake de Electriciteitsvoorziening van ons land II (Slot) door <i>Ir. G. J. Th. Bakker</i>	926
Zuiderzoekwesties: II. Het peil van de afgesloten Zuiderzee door <i>Ir. S. L. Louwes</i>	927
De Surinaamsche begroting voor 1926 door <i>Mr. O. E. G. Graaf van Limburg Stirum</i>	930
De ontwikkeling van de Kempen als Industrieel Centrum door <i>Ir. P. Regout Jr.</i>	931
De Rijksmiddelen	931
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De Landbouwpolitiek in Engeland I door <i>Dr. T. E. Gregory</i>	933
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	935
MAANDLIJFERS:	
Overzicht der Rijksmiddelen	935
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	936—942
Geldkoersen. Bankstaten. Goederenhandel.	
Wisselkoersen. Effectenbeurzen. Verkeerswezen.	

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Wd. Algemeen Secretaris: *Mr. Q. J. Terpstra.*

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

COMMISSIE VAN ADVIES.

J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Prof. Dr. E. Moresco; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.
Gedelegeerde leden: *Prof. Mr. D. van Blom; Prof. Mr. H. R. Ribbius.*

Redacteur-Secretaris: *D. J. Wansink.*

Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*

Telefoon Nr. 3000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

20 OCTOBER 1925.

De geldvraag bleef ook deze week aanhouden. Aanvankelijk was er iets meer aanbod; particulier disconto liep op $3\frac{5}{16}$ à $3\frac{3}{4}$ pCt. terug, maar na de medio was het aanbod weder geringer, zoodat Vrijdag zelfs $3\frac{7}{16}$ pCt. werd toegestaan. Ook voor prolongatie was het aanbod gering. De notering was weder 3 pCt. met uitzondering van Zaterdag, toen $3\frac{3}{4}$ pCt. werd genoteerd. Dit percentage was meestal ook voor callgeld te maken, waarvoor de vraag steeds vrij sterk bleef.

* * *

De Minister van Financiën heeft de inschrijving opengesteld op schatkistpapier op Donderdag 22 October a.s. Aangeboden worden drie- en zesmaands promessen en 4 pCt. jaarbiljetten tot een bedrag van ten hoogste 65 miljoen gulden.

Op den weekstaat van De Nederlandsche Bank vertoont de post binnenlandsche wissels een daling van f 6,9 miljoen, welke zich geheel verklaren laat uit aflossing van schatkistpapier; het bedrag der rechtstreeks bij de Bank geplaatste schatkistpromessen daalde in de afgelopen week van f 20 miljoen tot f 13 miljoen. De beleeningen blijken van f 124,3 miljoen tot f 129 miljoen te zijn gestegen.

Het renteloos voorschot aan het Rijk steeg van f 10,7 miljoen tot f 13 miljoen. De zilvervoorraad der Bank vermeerdeerde met een kleine f 300.000. De post papier op het buitenland noteert ruim f 200.000 hoger dan verleden week, terwijl de diverse rekeningen onder het actief zich f 800.000 lager stelden.

De biljettencirculatie verminderde met f 11 miljoen. De rekeningcourant-saldi van anderen stegen met f 10,2 miljoen. Het beschikbaar metaalsaldo klom met f 400.000. Het dekkingspercentage bedraagt nagenoeg 48.

* * *

De daling van de Fransche francs bleef aanhouden. Vrijdag werd voor 11.01 verhandeld; daarna ontstond een verbetering op een mededeeling van de Fransche regeering over het gebruik van de Morgan credieten, waaruit viel op te maken, dat deze credieten nog ongebruikt zouden zijn. De verbetering was echter van korten duur en het slot was opnieuw flauw. Daarentegen bleef België weder vast, zonder dat de koers veel veranderde. Oslo en Kopenhagen schommelden weder sterk, ook waren de omzetten in deze wissels weder veel grooter. Vooral Kopenhagen was zeer gezocht. Vrijdag werd 62.65 betaald waarna echter een kleine reactie intrad. Overigens was de wisselmarkt zeer stabiel. Dollars en Ponden schommelden nauwelijks $\frac{1}{8}$ cent. Alleen Buenos Aires was aangeboden en liep van $102\frac{1}{4}$ op $102\frac{3}{4}$ terug.

LONDEN, 19 OCTOBER 1925.

De betrekkelijke geldruimte van de vorige berichtperiode maakte verleden week plaats voor een volledige ommekeer. Daar belangrijke goudonttrekkingen bij voortdurend bleven plaatshebben en het uit Zuid-Afrika inkomende goud eveneens direct voor export werd geabsorbeerd, kromp het bedrag aan vlottend geld, beschikbaar voor de geldmarkt, belangrijk in en moest de markt zich verleden week op meerdere dagen tot de Bank van Engeland wenden om in hare behoeften te kunnen voorzien.

De discontomarkt reageerde hierop onmiddellijk en de koers verhoogde zich daarom van $3\frac{3}{4}$ tot $3\frac{11}{16}$ voor prima 3-maands bankaccepten, terwijl de gebruikelijke marge voor korter papier eveneens wegviel.

Ook heden is geld zeer gezocht en wordt disconto niet beter dan $3\frac{3}{4}$ genoteerd.

Niettegenstaande de voortdurende goudonttrekkingen bleef de New York wisselkoers zich op hetzelfde vaste niveau van 4,84 handhaven, zoodat het er nog niet naar uitziet, dat de uitvoer van goud naar Amerika beëindigd is.

DE ZEERECHT-CONFERENTIE VAN GENUA.

De conferenties van het Comité Maritime International worden in de kringen van handel en scheepvaart met bijzondere belangstelling gadeslagen, omdat in deze samenkomsten ter voorbereiding van geschreven internationaal zeerecht niet in de eerste plaats het woord is aan geleerden en diplomaten, maar aan de belanghebbenden in eigen persoon. Deze directe inmenging van de zijde der geïnteresseerden beperkt zich niet alleen tot raadgeving en kritiek naar aanleiding van voorstellen uit officieele kokers afkomstig, maar gaat zelfs zoover, dat zij bepaaldelijk de onderwerpen aanwijst, die naar het oordeel der mannen van de practijk een spoedige regeling van internationalen aard behoeven. Dientengevolge geraakt het Comité Maritime zelfs nu en dan buiten het gebied van het eigenlijke zeerecht, namelijk het privaatrecht van de zee zooals het in ons Wetboek van Koophandel te vinden is, en begeeft zich in het domein der maatschappelijke voorzorg, gelijk het geval is met de verplichte verzekering van passagiers, of van het volkenrecht, zooals bij de behandeling der immuniteit van staatschepen. Den niet-juristen maken zulke theoretische onderscheidingen slechts geringe zorgen. De juristen in het Comité stellen zich steeds op het standpunt, dat, binnen de grenzen van het redelijke, aan hen om wier belangen het ten slotte gaat, deze grootte macht dient te worden gelaten, wil men werkelijk iets bereiken, dat voor de internationale practijk te aanvaarden is. Het gevolg is, dat hetgeen in deze samenkomsten wordt verhandeld niet als een onverstaanbaar geluid over de hoofden van koopman, reeder en verzekeraar heenruischt, zooals zoovele schoone redevoeringen in geleerde genootschappen, doch nauwkeurig wordt gevolgd en ijverig besproken in kantoor en vergaderkamer.

Van de drie voornaamste onderwerpen, die door de conferentie te Genua behandeld werden, zijn er twee: de verplichte verzekering van passagiers en de beperking der immuniteit van staatschepen, welke door de belanghebbenden op de agenda geplaatst zijn. Het derde: de unificatie van het vrachtrecht in een internationalen code, was meer een droombeeld van juristen. Naar alle waarschijnlijkheid zal het nog langen tijd een droombeeld blijven. Menig rechtgeaard jurist moge zich verbeelden, dat zulk een code, zuiver logisch opgebouwd op het in artikel één fraai omschreven grondbeginsel, een waardevol geschenk aan de zeevarende menschheid zal mogen heeten, de practijk staat er tamelijk koel tegenover. De omstandigheden zijn trouwens niet zeer gunstig. In vele landen is de herziening of geheel nieuwe regeling van het nationale vrachtrecht in voorbereiding of reeds totstandgekomen. Zij, die hieraan hebben medegewerkt, zijn natuurlijk niet blind voor de nadeelen voortspruitende uit het naast elkaar bestaan van verschillende nationale regelingen met de daaraan onvermijdelijk verbonden conflicten, doch zijn in het algemeen niet gemakkelijk te bewegen tot een omwerking van het met moeite totstandgebrachte. Ieder tevredengesteld hervormer heeft neiging naar den behoudenden kant. Een andere ongunstige omstandigheid voor codificatie is de onlangs gereedegekomen regeling van een deel van het vrachtrecht, nl. de aansprakelijkheid van den vervoerder, in een vorm, die slecht past in een code zooals de juristen dien zich gaarne voorstellen. Ik bedoel de Hague Rule-Convention, welke meer de gedaante van een model-contract dan van een wet vertoont.¹⁾ En eindelijk werkt het bestaan van de algemeen gebruikelijke, na veel onderhandeling tusschen betrokken partijen totstandgekomen standaard-charters, een internationale codificatie tegen. Ieder van de

¹⁾ Deze conventie is thans ook door de Vereenigde Staten en door Duitschland geteekend, zoodat men mag aannemen, dat de Staten, welke tot nu toe de zaak nog in beraad hielden (waaronder Nederland) spoedig zullen toetreden.

partijen moet toch vreezen, dat indien die code bepalingen bevat, welke van minder verstrekkenden aard zijn dan hetgeen zij in het standaard-contract heeft weten te bedingen, de wederpartij er aanstonds op uit zal zijn de positie van haar mede-contractant tot op het niveau van den code terug te brengen.

Ter conferentie heeft men van verschillende zijden voor de codificatie nog wel een goed woord gedaan, doch het komt mij voor, dat ten slotte de internationale regeling van het vrachtrecht hoofdzakelijk zal bevatten eene unificatie van hetgeen in dat deel van het zeerecht van openbare orde moet zijn. Men kan dit dan nog wel een „code” noemen — voor Engelse ooren zou dit trouwens niet zoo vreemd klinken — en tevreden naar huis gaan, maar het oorspronkelijk denkbeeld zooals het nog ter conferentie van Kopenhagen aan de orde was, zal in dat geval voor langen tijd van de baan zijn.

De quaestie van de immuniteit der Staatschepen heeft na het weinig voorspoedig verloop der staatsondernemingen op reederij-gebied veel van haar practisch belang verloren. Zooals men zich waarschijnlijk herinneren zal, was de oplossing, welke door de conferentie van Gothenburg¹⁾ aan de hand werd gedaan, in 't kort deze. Onderscheiden wordt tusschen vaartuigen van den publieken dienst en koopvaardij-schepen. Voor de laatste voortaan geen immuniteit meer. Voor de eerste desgelijks, doch zij mogen in het buitenland niet inbeslag worden genomen en het proces moet voor den nationalen rechter worden gevoerd. De groote moeilijkheid bleef het trekken van de lijn tusschen vaartuigen van den publieken dienst en koopvaardij-schepen.

Men heeft nu de oorspronkelijke redactie wat meer gepreciseerd en de eerstgenoemde categorie van schepen aldus omschreven: „ships of war, State yachts, surveying vessels, hospital ships, and other vessels owned or operated by the State and employed in other than commercial work”, hetgeen op het eerste gezicht een verbetering lijkt. Toch blijven er vele dubieuze gevallen over. Gedurende de discussies werd de vraag gedaan of een mailboot, ingericht en gebruikt voor troepenvervoer, maar niet door den Staat gecharterd, onder het begrip „Staatschip” te brengen was. Dit werd ontkend, en mijns inziens terecht. Toch blijft dit wellicht in de practijk een netelig punt, vooral voor landen met overzeesche bezittingen, doch zonder transportvloot — zooals Nederland. Hiermede zij niet gezegd, dat op dezen grond aansluiting bij een conventie in den tegenwoordigen vorm mag worden afgeraden, doch dat het voor de genoemde landen nog meer dan voorheen van belang zal zijn deze aangelegenheid van nationaal standpunt te bezien en in de nationale wet te regelen.

Het vraagstuk der immuniteit is thans geheel rijp voor discussie in een volgende bijeenkomst van gedelegeerden der zeevarende Staten te Brussel, welke bijeenkomst zeer waarschijnlijk in 1926 zal plaats vinden.

De verplichte verzekering van passagiers zou oorspronkelijk alleen moeten gelden voor emigranten. Doch de emigrant is zeldzaam geworden en het is niet gemakkelijk te zeggen wat de uiterlijke kenteekenen van een landverhuizer zijn. Toen men nader over de zaak ging nadenken, vroeg men zich af waarom deze maatregel niet zou kunnen worden toegepast op alle passagiers, en nog verder ziende, bespeurde men, dat op deze wijze de regeling der schadeloosstelling voor ongevallen voor een groot deel zou kunnen worden gelicht uit het civiele recht. Het grondenkenbeeld werd nu: verplichte verzekering eenerzijds; anderzijds ontheffing van den vervoerder van wettelijke aansprakelijkheid, behoudens, zooals van zelf spreekt, in geval van opzet. Practisch beteekent dit voor den reiziger een uitkeering onmiddellijk na het ongeval en niet eerst na het gebruikelijk drie- of vierjarig proces, terwijl hij zeker is van zijn geld en niet behoeft te

¹⁾ [Zie p. 798 van den jaargang 1923. — Red.]

vreezen voor de wettelijk beperkte aansprakelijkheid des vervoerders, waardoor, in geval van een ramp als van de „Titanic”, zijn vordering tot bijna niets zou worden teruggebracht. De voordeelen, welke de vervoerder door zulk een regeling zou genieten, behoeven niet nader te worden aangeduid. Zij zijn in 't oog vallend.

Aan een behoorlijke regeling zit intusschen nog veel vast. Er zijn moeilijkheden van technischen aard; er zijn lastige vragen van juridischen aard. Wat moet de premie zijn; hoe wordt zij geïnd; hoe groot kan de maximum-uitkeering zijn? Behoort de verzekering vrij te zijn of moet er aansluiting zijn bij de staatsverzekeringen? En van juridische zijde beschouwd: moet de verzekerde passagier zijn actie tot volledige schadevergoeding, welke hij tegen derden mocht hebben (men denke aan aanvaring) aan den vervoerder afstaan?

Het denkbeeld zelf, waartegenover velen aanvankelijk zeer sceptisch stonden, heeft gaandeweg meer en meer sympathie veroverd. Frankrijk heeft er zich vóór verklaard en, wat veel zegt, bij monde van een uitnemend civilist als Prof. Ripert. Voor ons is de zaak eigenlijk geen nieuwigheid. Wij kenden haar reeds, op een aangrenzend gebied, in de Zeeongevalwet. De conferentie zag echter in, dat het vraagstuk nog niet voldoende bestudeerd was om reeds thans een oplossing te kunnen vinden. De sub-commissie, welke een schets van regeling in enkele artikelen ter tafel bracht, ontving de opdracht de zaak nog eens nader te bezien „taking into account all the views expressed at the Conference” (en waarschijnlijk ook nog wel wat meer).

De geringe genegenheid, welke zich voor de Conventie omtrent de hypotheeken en voorrechten heeft geopenbaard, de heftige kritiek, waaraan zij van verschillende zijden heeft blootgestaan, zullen waarschijnlijk wel hiertoe leiden, dat de volgende diplomatieke conferentie van Brussel haar werk van 1923 zal her-

zien. Nederland, met zijn uitgebreid scheepscrediet, heeft hierbij groote belangen. Te Genua kon men zich intusschen moeielijk met deze aangelegenheid inlaten en men bepaalde zich tot een votum, waarbij de wenschelijkheid van een nader bezien werd uitgesproken.

De volgende conferentie zal in 1927 te 's-Gravenhage plaats vinden. Mr. G. VAN SLOOTEN AZN.

LOONEN EN LOONSVERHOUDINGEN

EERSTE HALFJAAR 1925.

Door het Bureau van Centraal Overleg te Haarlem zijn wederom gegevens verzameld over de loonen en loonsverhoudingen van meerderjarige mannelijke werklieden. De gegevens betreffen thans 45.893 werklieden in dienst van 252 ondernemingen, de gemeente Amsterdam en de gemeente Rotterdam benevens de bovengrondse arbeiders in het Mijnbedrijf in Limburg. De cijfers voor Amsterdam zijn verzameld door bemiddeling van het Plaatselijk Overleg (secr. Dr. J. Regtdoorzee Greup).

De werklieden zijn verdeeld in drie vakgroepen: 1, geschoolden; 2, geoeffenden en 3, ongeschoolden, volgens de methode aangegeven in de Handleiding met Vaklijst voor de loonsvergelijking tusschen verschillende bedrijfstakken. ¹⁾ Voor belangstellenden is deze Handleiding te verkrijgen bij het bureau van Centraal Overleg, Schotersingel 9, Haarlem. Van deze vakgroepen is, overeenkomstig de methode, aangegeven in de genoemde handleiding, het gemiddeld *uurinkomen* berekend door het totale inkomen over het 1ste halfjaar 1925 (loon plus bijverdiensten volgens opgave van de R.V.B. sub 8) te deelen door het totaal aantal gedurende dat tijdvak gewerkte uren, (gewone uren plus overuren). De kosten der sociale voorzieningen (ziekgeld, verlof etc.) zijn dus niet bij het uurinkomen inbegrepen.

¹⁾ Zie hiervoor o.a. het artikel van den heer M. Triebels in E.S.B. van 5 Augustus 1925.

Amsterdam. De gegevens hebben betrekking op 154 ondernemingen en de gem. Amsterdam met totaal 18078 werkl.

Amsterdam, 1ste halfjaar 1925.

	Aantal ondern.	Aantal werklieden.			Uurinkomen.			
		Totaal	1	2	3	1	2	3
Bouwwakken	55	764	384	113	267	92	88½	86
Gemeente Amsterdam ¹⁾	—	8395	2604	4652	1139	89	86½	81
Brouwersbedrijf	4	748	182	350	216	88	78½	70
Cacao- en suikerwerkindustrie	3	98	8	61	29	84	72	63
Kuipers- en kistenmakersbedrijf	4	179	47	103	29	80	75	75
Houtbedrijf	12	347	86	93	168	79	72	65
Meubelbedrijf	2	15	12	3	—	78	75	—
Bakkersbedrijf	3	46	12	24	10	78	73	70
Boekbindersbedrijf	8	207	131	76	—	77	66	—
Havenbedrijf	32	1843	—	1843	—	—	70	—
Diverse fabriekmatige bedrijven ²⁾	13	1225	179	299	747	73	68	63
Metaalindustrie	16	4141	2213	1257	671	72	65	55
Zuivelbedrijf	2	70	9	7	54	72	56	60

¹⁾ Uurinkomen over het geheele jaar 1924 van de mannelijke werklieden, ingedeeld volgens de methode van het N.A.M. De bijdrage van de werklieden voor pensioen (8½ pCt. van het loon) is van het bedrag niet afgetrokken.

²⁾ Tot deze groep behooren: 1 superfosfaatfabriek, 1 chininefabriek, 1 zwavelzuurfabriek, 1 asphaltfabriek, 1 sodafabriek, 2 verffabrieken, 1 pharmaceutische handelsvereniging, 1 blikfabriek, 1 vruchtensappenfabriek, 1 kabelfabriek, 1 meelfabriek en 1 papierwarenfabriek

Rotterdam. De gegevens hebben betrekking op 30 ondernemingen en de gem. Rotterdam met totaal 14571 werkl.

Rotterdam, 1ste halfjaar 1925.

	Aantal ondern.	Aantal werklieden.			Uurinkomen.			
		Totaal	1	2	3	1	2	3
Brouwersbedrijf	2	576	111	363	102	88	79	73
Gemeente Rotterdam ³⁾	—	4342	1470	1885	987	83	78½	73
Bakkersbedrijf	3	100	19	52	29	78	73	70
Boekdruckers- bindersbedrijf	2	57	37	22	—	71	64	—
Houtbedrijf	2	199	46	54	99	70	67	61
Diverse fabriekmatige bedrijven ⁴⁾	6	249	59	75	115	68	57	50
Metaalindustrie	15	9038	4023	2361	2654	60	56	45

³⁾ Uurinkomen over het 1ste kwartaal 1925 van de mannelijke werklieden bij een 11-tal gemeentebedrijven en -diensten. De bijdrage van de werklieden voor pensioen (6½ pCt. van het loon) is van het bedrag niet afgetrokken.

⁴⁾ Tot deze groep behooren: 1 chemicaliënfabriek, 2 verffabrieken, 1 papierwarenfabriek, 1 blikfabriek en 1 zuivel-fabriek.

Utrecht. De gegevens hebben betrekking op 27 ondernemingen met 2869 werklieden.

Utrecht, 1ste halfjaar 1925.

	Aantal ondern.	Aantal werklieden.			Uurinkomen.			
		Totaal	1	2	3	1	2	3
Centrale werkplaatsen ⁵⁾	1	872	559	151	162	86	78	70
Bakkersbedrijf	2	68	25	38	5	74	69	60
Boekbindersbedrijf	1	10	10	—	—	70	—	—
Drankindustrie	2	26	3	17	6	69	60	48
Chemische industrie ⁶⁾	4	348	38	110	200	65	61	54
Houtbedrijf	2	48	12	17	19	62	54	45
Metaalindustrie	10	1360	731	324	305	60	53	46
Diverse fabriekmatige bedrijven ⁷⁾ ..	5	137	13	77	47	59	56	48

⁵⁾ Onder gemiddeld uurinkomen wordt hier verstaan het gemiddeld uurloon per uitbetaald uur vermeerderd met den gemiddelden kindertoeslag per uitbetaald uur en de gemiddelde overwerkverdiensten per gewerkt uur. De bijdrage voor pensioen (8½ pCt. van het loon) is niet van het bedrag afgetrokken.

⁶⁾ Tot deze groep behooren: 1 zeepfabriek, 2 asphaltfabrieken en 1 beenzwartfabriek.

⁷⁾ Tot deze groep behooren: 1 blikfabriek, 1 papierwarenfabriek, 1 margarinefabriek en 2 ondernemingen in bouwmaterialen.

Haarlem. De gegevens hebben betrekking op 22 ondernemingen met 2987 werklieden.

Haarlem, 1ste halfjaar 1925.

	Aantal ondern.	Aantal werklieden.			Uurinkomen			
		Totaal	1	2	3	1	2	3
Centrale werkplaatsen ⁸⁾	1	1019	739	130	150	89	81	75
Bakkersbedrijf	3	71	15	36	20	77	69	56
Tramwegen	1	316	54	206	56	75½	67	61½
Diverse fabriekmatige bedrijven ⁹⁾	4	288	59	64	165	73½	62	53
Boekbindersbedrijf	2	17	7	10	—	72	62	—
Houtbedrijf ¹⁰⁾	2	25	7	6	6	70	61	65
Zuivelbedrijf	2	92	4	26	62	66½	63	58
Metaalindustrie	7	1159	568	345	246	64	57	46

⁸⁾ Onder gemiddeld uurinkomen wordt hier verstaan het gemiddeld uurloon per uitbetaald uur, vermeerderd met den gemiddelden kindertoeslag per uitbetaald uur en de gemiddelde overwerkverdiensten per gewerkt uur. De bijdrage voor pensioen (8½ pCt. van het loon) is niet van het be-

drag afgetrokken.

⁹⁾ Tot deze groep behooren: 1 zeepfabriek, 1 margarinefabriek, 1 cacaoabriek en 1 verfabriek.

¹⁰⁾ Deze cijfers zijn zonder meer niet vergelijkbaar met die van het 2de halfjaar 1924.

Diverse plaatsen. Ook ditmaal is de rubriek diverse plaatsen voortgezet. Een belangrijke uitbreiding onderging deze rubriek doordat de centrale werk-

plaatsen der Nederl. Spoorwegen (evenals die te Utrecht en Haarlem) te Tilburg, Amersfoort en Zwolle gegevens verstrekten.

Diverse plaatsen, 1ste halfjaar 1925.

	Aantal ondern.	Aantal werklieden.			Uurinkomen.			
		Totaal	1	2	3	1	2	3
Centr. werkplaatsen te Amersfoort ¹¹⁾ ..	1	261	143	79	39	85	76½	70
" " " Tilburg ¹¹⁾	1	1177	828	132	217	84	75½	68
" " " Zwolle ¹¹⁾	1	924	676	109	139	81	73	65½
Bakkersbedrijf Den Haag	1	313	50	72	191	75	72	66
Mijnindustrie Limburg (bovengr. arb.) ..	—	892986 ¹²⁾	203949 ¹²⁾	251238 ¹²⁾	437799 ¹²⁾	67	60	53
Metaalindustrie Hengelo	5	2220	1124	761	335	64	56	50
" " Dordrecht	10	1493	375	943	175	59	52	42

¹¹⁾ Onder gemiddeld uurinkomen wordt hier verstaan het gemiddeld uurloon per uitbetaald uur, vermeerderd met den gemiddelden kindertoeslag per uitbetaald uur en de gemiddelde overwerkverdiensten per gewerkt uur. De bijdrage

voor pensioen (8½ pCt. van het loon) is niet van het bedrag afgetrokken.

¹²⁾ Aantal diensten (van 8 uur) gedurende het eerste halfjaar 1925.

Wat het steendrukkersbedrijf betreft kunnen voor het 1ste halfjaar 1925 de looncijfers van het 2de halfjaar 1924 worden aangehouden. Hetzelfde geldt voor het kleedingbedrijf te Amsterdam. Wij meenden echter beter te doen, deze cijfers niet in de tabellen te vermelden. Van de sigarenindustrie zijn ook nog loongegevens ontvangen, aangezien deze echter betrekking hadden op Jan. 1924 konden zij voor de vergelijking geen dienst doen en hebben wij ze dus achterwege gelaten.

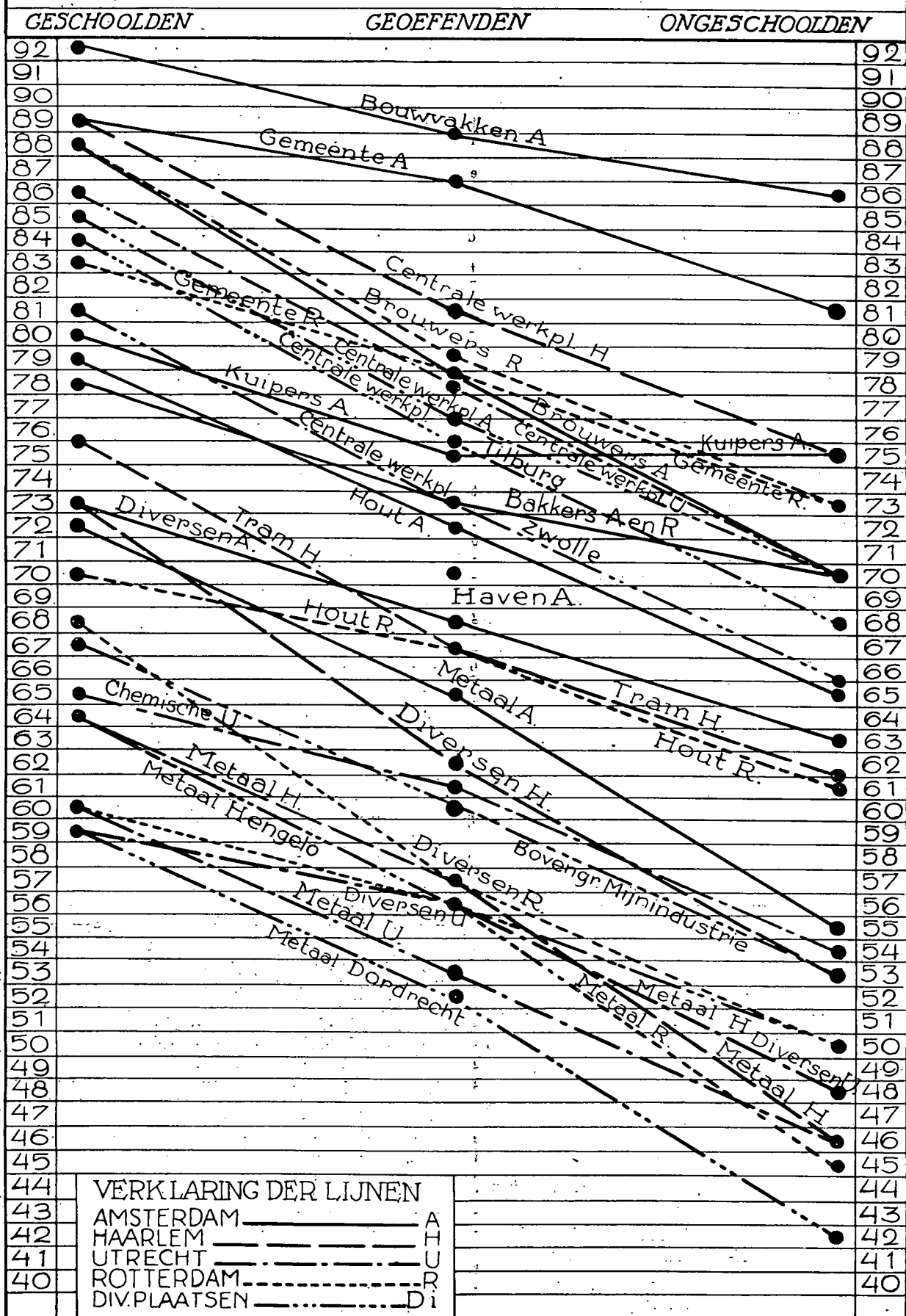
Evenals vorige keeren zijn ook thans weer de cijfers van de omvangrijkste bedrijfstakken vereenigd in een grafiek. Links is het uurinkomen der geschoolden, in het midden dat der geoefenden en rechts dat der ongeschoolden uitgezet. (In verband met de afmetingen vangt de grafiek met 40 ct. aan). Er is zoodoende een gemakkelijk overzicht verkregen van het loonpeil, terwijl de schuinte van de lijnen een maat is voor de verhouding van het uurinkomen der 3 vakgroepen. De niet in de grafiek opgenomen bedrijfstakken kunnen door hen, die zich daarvoor in het

bijzonder interesseeren, gemakkelijk in de grafiek geteekend worden. Werkgevers, die het uurinkomen van hunne onderneming willen vergelijken met het algemeene loonpeil, kunnen dit in de grafiek aangeven en dan de verbindingslijn bijv. met rooden inkt teekenen, zoodat zij in een oogopslag een indruk krijgen van de verhoudingen.

Ten slotte hebben wij uit de gegevens, die tot nog toe werden gepubliceerd, een overzicht opgesteld van de loonbeweging gedurende 1923 en 1924 en over het 1ste halfjaar 1925. Wij hebben de cijfers, die door verschillende omstandigheden niet met de vroeger gepubliceerde vergelijkbaar waren, daarbij weggelaten. Daardoor werd op sommige plaatsen het overzicht niet geheel compleet, doch voor alles moet worden vermeden, dat uit de cijfers verkeerde conclusies getrokken zouden kunnen worden.

De invloed van de betrokken cijfers kan worden afgeleid uit de gegevens omtrent het aantal werklieden over het 1ste halfjaar 1925 in de hier bovenstaande tabellen.

GEMIDDELD UURINKOMEN VAN MEERDERJARIGE MANNELIJKE
WERKLIEDEN OVER HET EERSTE HALFJAAR 1925 TE AMSTERDAM
HAARLEM, UTRECHT EN ROTTERDAM.

	Vakgroep.	1ste halfj. 1923	2de halfj. 1923	1ste halfj. 1924	2de halfj. 1924	1ste halfj. 1925
<i>Amsterdam.</i> Bouwwakken ...	1	107	103	95	91	92
	2	—	—	—	87	87
	3	96	95	88	85 ⁵	86
Kuipers- en Kistenmakers ..	1	80	78	80	81	80
	2	85	77	77	77	75
	3	78	73	73	77	75
Houtbedrijf	1	77	75	75	77	79
	2	71	70	70	71	72
	3	65	65	65	65	65
Havenbedrijf	1	—	—	—	—	—
	2	70	69	67 ⁵	68	70
	3	—	—	—	—	—
Metaalindustrie ..	1	76	75	72	71	72
	2	66	66	63	63	65
	3	57	58	55	55	55
Div. Fabr. m. bedr.	1	81	81	75	75	73
	2	66	67	66	66	68
	3	65	68	65	66	63
<i>Rotterdam.</i> Metaalindustrie ..	1	68	63	59	61	60
	2	62	58	54	55	56
	3	53	46	46	46	45
Houtbedrijf	1	—	73	—	71	70
	2	—	69	70	65	67
	3	—	59	59	58	61
Div. Fabr. m. bedr.	1	—	70	71	70	68
	2	—	63	61	62	57
	3	—	58	56	54	50
<i>Utrecht.</i> Metaalindustrie ..	1	64	65	61	60	60
	2	55	55	53	52	53
	3	46	47	46	46	46
Houtbedrijf	1	—	68	61	61	62
	2	—	66	59	56	54
	3	—	55	49	48	45
Chemische ind. ..	1	—	69	62	65	65
	2	—	65	60	64	61
	3	—	56	54	54	54
Div. Fabr. m. bedr.	1	—	—	62	59	59
	2	—	—	59	56	56
	3	—	—	50	49	48
Drankindustrie ..	1	—	69	72	69	69
	2	—	60	60	59	60
	3	—	48	49	49	48
<i>Haarlem.</i> Centrale Werkpl.	1	100	94	87	88	89
	2	94	88	81	81	81
	3	86	80	75	75	75
Metaalindustrie ..	1	69	67	63	65	64
	2	62	60	57	59	57
	3	53	53	48	46	46
Trambedrijf	1	—	80	76 ⁵	75 ⁵	75 ⁵
	2	—	72	68	67	67
	3	—	65	62	61 ⁵	61 ⁵
Bakkersbedrijf ..	1	—	85	83	79	77
	2	—	69	69	70	69
	3	—	—	—	—	56
Div. Fabr. m. bedr.	1	—	68	69	68	73
	2	—	55	56	62	62
	3	—	—	54	56	53
Zuivelbedrijf	1	—	—	67	66	66 ⁵
	2	63	62	63	63	63
	3	57	56	57	56 ⁵	58
<i>Dordrecht.</i> Metaalindustrie ..	1	65	62	59	59	59
	2	55	54	52	52	52
	3	47	46	41	42	42
<i>Hengelo.</i> Metaalindustrie ..	1	68	68	64	63	64
	2	59	59	57	54	56
	3	51	52	51	49	50

Haarlem, October 1925.

Ir. B. BÖLGER.

WAARSCHUWENDE CIJFERS UIT DE GEMEENTE-FINANCIËN 1925. ¹⁾

De onder bovenstaanden titel verschenen brochure is een vervolg op een soortgelijk werkje, dat de Centrale Commissie voor Bezuiniging, uitgaande van de Maatschappij voor Nijverheid, in het voorjaar van

1923 het licht deed zien. Destijds werd een vergelijkend overzicht gegeven van ontvangsten en uitgaven van 34 Nederlandsche gemeenten volgens de ontwerp-begrotingen voor 1914 en 1922, hetwelk ten doel had de onevenredige stijging der gemeentelijke uitgaven en den dientengevolge zoo sterk toegenomen belastingdruk te demonstreeren en gegevens aan de hand te doen voor het streven naar de door de Commissie gepropageerde bezuiniging op het terrein der overheid. Sindsdien wordt, naar de Commissie in haar inleiding constateert, de noodzakelijkheid van deze bezuiniging wel meer algemeen ingezien. Maar bevredigend is de toestand nog allerminst. In de eerste jaren van de crisis profiteerden de meeste gemeenten nog van de hooge overschotten der vooraangaande diensten, toen de belastingopbrengst de ramingen ver had overtroffen. Daaraan is nu een einde gekomen; het totaal bedrag van het belastbaar inkomen is aanzienlijk gedaald en nieuwe wettelijke bepalingen op het gebied van onderwijs, pensioenen, enz. hebben de uitgaven nog weer opgevoerd. Nu haar vroegere cijfers inmiddels verouderd zijn, komt de Commissie met nieuw materiaal aandragen, op zichzelf niet bedoeld als kritiek, maar geschikt om, met voorzichtigheid gehanteerd, kritiek op hooge uitgaven en aansporing tot zuinigheid te steunen.

Niet bedoeld als kritiek op het financieele beleid der behandelde gemeenten. Het is goed, dat de Commissie zelve dit uitdrukkelijk verklaart, want anders zouden haar „waarschuwendende cijfers” allicht den schijn wekken wèl tegen de gestie der gemeenten, in het bijzonder der groote gemeenten, gericht te zijn en dit ware, in het algemeen gesproken, volstrekt ongerechtvaardigd. De waarschuwing, dat ook de gemeentelijke uitgaven omlaag moeten, zal het economische leven zich uit den toestand van malaise kunnen verheffen, is in de eerste plaats noodig voor de ooren der rijksregering. Zij was het, die de gemeenten aanzette hier, met wettelijke voorschriften tot uitgaven dwong daarginds. Toegegeven kan worden, dat daarnaast in vele gemeenten te zwakke verstand is geboden aan de salaris- en daarmee verband houdende eischen van het eigen personeel, doch maakt men hiervoor een voorbehoud, dan kan waarlijk niet worden gezegd, dat het verwijs, als zou in de vette jaren het geld over den balk zijn gesmeten, in de eerste plaats tot de gemeentebesturen is te richten. Wat dienaangaande enkele malen door leden van de nu afgetreden Regering op vermanenden toon werd verkondigd, moet dan ook bij ieder, die met deze zaken iets meer van nabij heeft kennis gemaakt, een gevoel van ergernis hebben gewekt.

Ook de waarschuwing der Commissie, dat haar cijfers bij het maken van vergelijkingen „met groote voorzichtigheid” te gebruiken zijn (bl. 28), is wel op haar plaats. Alleen voor de totaalbedragen der gemeentelijke belastingen en voor de schulden wordt nog een vergelijking geboden tusschen 1925 en 1914. Bij de gedetailleerde overzichten van ontvangsten en uitgaven der 37 thans behandelde gemeenten, die bijna de helft der brochure beslaan, was de vergelijking met een vroeger jaar te bezwaarlijk, in verband met de sedert 1924 geheel gewijzigde inrichting der gemeentebegrotingen. Hiervoor is nu in de plaats gekomen de mogelijkheid van vergelijking van de cijfers der gemeenten onderling en klaarblijkelijk verbindt zich hieraan de gedachte, dat aldus valt op te sporen, voor welk doel de uitgaven in verhouding hoog zijn, en waar dus het allereerst te bezuinigen valt. Uit de inleiding zien wij evenwel, dat men, om tot eenigszins vergelijkbare cijfers te komen, allerlei correcties op de bedragen der begrotingen heeft moeten aanbrengen en dat er bovendien nog in menig ander opzicht

¹⁾ Vergelijkend overzicht van ontvangsten en uitgaven van 37 gemeenten volgens de begrotingen voor 1925, samengesteld op verzoek van de Centrale Commissie voor Bezuiniging, ingesteld door de Nederl. Maatschappij voor Nijverheid en Handel te Haarlem.

correcties noodig waren, waartoe men echter niet in staat was. De boekingen zijn niet overal eender en de Commissie klaagt, dat de nieuwe voorschriften, al brachten zij groote verbetering, toch in dit opzicht nog niet geheel aan de verwachting beantwoorden. Zij wil de voorschriften klaarblijkelijk nog stringenter om te voldoen aan den eisch, dat de gemeentebegrotingen onderling gemakkelijk vergelijkbaar zijn, een eisch, dien zij m.i. te veel naar voren schuift. Voor den statisticus is deze eigenschap ongetwijfeld van groot nut, maar de gemeentebegrotingen worden nu eenmaal niet ten behoeve van de statistiek in elkaar gezet. Geven zij stuk voor stuk een veel duidelijker beeld van den financiële toestand der gemeente dan vroeger — en ik geloof dat dit het geval is —, dan mag de hervorming, die in 1923 onder leiding van de Griffiers der Staten tot stand kwam, geslaagd heeten en moet men er zich voor wachten door een streven naar nog grooter uniformiteit te gaan ingrijpen in gewoonten van boeking en rangschikking, waarvoor veelal, al lijken zij op het eerste gezicht vreemd, een alleszins redelijke verklaring bestaat.

En ook al is de vergelijking nog zoo zuiver te treffen, dan nog is voorzichtigheid bij het maken van conclusies geboden. Wat zegt het op zichzelf, dat Groningen voor 1925 bijna anderhalf millioen gulden raamde voor openbare werken en Utrecht f 972.000; dat 's-Gravenhage daarvoor meer nodig achtte dan Rotterdam, ook al telt men bij het Rotterdamsche bedrag het verliessaldo van den dienst der gemeentereiniging, dat in Den Haag blijkbaar onder de kosten van openbare werken is begrepen; dat Haarlem f 115.000 begrootte voor uitgaven ten behoeve der volksgezondheid, terwijl Groningen met f 800 kon volstaan? Moet men niet kennis van allerlei details bezitten — een kennis, waarover slechts weinigen beschikken ten opzichte van meer dan één gemeente — om hier tot een juist en billijk waardeeringsoordeel in staat te wezen?

Meer houvast heeft men uiteraard aan de staten, die een vergelijking mogelijk maken tusschen het totaalbedrag aan schuld en het totaalbedrag der over 1925 te heffen gemeentelijke belasting. De schuldenstaat (bijlage IX) geeft recente gegevens, waar de officieele Statistiek der gemeentelijke en provinciale financiën nog lang niet aan toe is. Interessant zijn vooral de kolommen, die het schuldbedrag per inwoner vermelden, eerst voor 1914 en vervolgens voor 1925. Daaruit blijkt bijv. hoe Utrecht de mooie plaats, die het in dit opzicht tusschen de groote gemeenten innam, verloren heeft, evenals Tilburg. Nijmegen, Leiden en Groningen maken nu het beste figuur met resp. f 145,99, f 150,09 en f 188,19 per inwoner. Dordrecht komt met f 417,51 onmiddellijk na Rotterdam, dat met f 443,77 bovenaan staat. Intusschen zou men ook hier voor een zuiver oordeel over de kapitaalpositie der gemeenten meer gegevens moeten bezitten, immers de waarde der activa moeten kennen, die tegenover dit passief staan. De havensteden hebben een groot deel van hun schuld in kostbare, maar productieve havenwerken vastgelegd. Eenige Zuidhollandse steden hebben belangrijke schuld gemaakt ten behoeve van een electriciteitsbedrijf, dat ook een groot aantal omliggende gemeenten bedient en een waarde vertegenwoordigt, die onder andere omstandigheden, bijv. bij gewijzigde wetgeving, onmiddellijk te realiseeren zou zijn. De kapitaalpositie van zoo'n gemeente is uiteraard beduidend gunstiger dan die van een andere gemeente met gelijk of lager schuldbedrag per hoofd, welke alleen voor scholen, bruggen en dergelijke objecten leende. Een vergelijkend overzicht van het actief der gemeenten ware ter aanvulling hoogst belangrijk, maar de samenstelling ervan zou natuurlijk op niet geringe moeilijkheden stuiten.

Onder de schulden zijn niet opgenomen de voorschotten van het Rijk, die de gemeenten in staat stellen harezijds voorschotten aan woningbouwverenigingen te verlenen. Slechts twee gemeenten maakten

pro memorie van deze voorschotten melding, terwijl de overige er blijkbaar van uit gingen, dat zij geen deel uitmaken van den schuldenlast der gemeente. De Commissie betwijfelt of zoo wel voldoende rekening wordt gehouden met de werkelijkheid, daar de Minister van Financiën, blijkens een door haar aangehaalde recente uitlating in de Eerste Kamer, de gemeenten eenvoudig als borgen voor de rijksvoorschotten beschouwt. Het schijnt mij echter de vraag, of de volksvertegenwoordiging deze opvatting, mocht zij inderdaad door den Minister gehandhaafd worden, zal blijken te deelen. De gemeenten zijn in het voorschottenstelsel der Woningwet ingelascht, omdat haar besturen, beter dan de rijksregeering, zouden kunnen toezien, dat het voor de Volkshuisvesting bestemde kapitaal in goede handen kwam. Blijkt het vertrouwen in een bepaald geval beschaamd of is een woningbouwvereniging om eenigerlei andere reden in moeilijkheid geraakt, de gemeente en niet het Rijk zal de schade moeten lijden. Iets geheel anders is het echter, wanneer ten gevolge van algemeen werkende oorzaken de ten laste der verenigingen komende annuïteiten niet meer uit de huren der woningen bestreden kunnen worden. Daarvoor eenvoudig de gemeenten te laten opkomen, zou een schreeuwend onrecht zijn.

Het overzicht der belastingtotalen (bijlage II) wordt gevolgd door een overzicht van de totaalbedragen, die aan belastingen in 1925 geheven hadden moeten worden, wanneer over dat jaar geen grooter batig saldo van vorige jaren beschikbaar was geweest dan in 1914 en evenmin de baten uit electriciteits- en gasbedrijf hooger geweest waren dan in dat jaar. De Commissie acht de vergelijking, die deze laatste staat vergunt, zuiverder en terecht, want de saldo's, die aan den dienst 1925 ten goede komen, loopen zeer uiteen: terwijl bijv. 's-Gravenhage bijna 5½ millioen en Groningen ruim 2 millioen konden ramen, beschikte Rotterdam over slechts f 207.000 en moesten Breda, Vlaardingen en Zutphen zelfs beginnen met een na-deelig saldo. Hetzelfde is het geval met de baten uit de beide genoemde bedrijven, nader vergeleken in twee bijlagen (X en XI), die tevens een overzicht geven van de tegenwoordig zeer uiteenlopend geregelde tarieven.

In beide, op de belastingen betrekking hebbende staten worden behalve de totaalbedragen ook de ramingen per inwoner vermeld. 's-Gravenhage staat dan bovenaan met f 54,83, gevolgd door Amsterdam met f 54,63, terwijl bijv. Maastricht slechts f 22,04 vraagt. In den op de boven aangegeven wijze gecorrigeerden staat wint Arnhem het met f 70,58, waarop Den Haag en Amsterdam volgen met f 66,21 en f 64,86, terwijl Maastricht op f 28,88 staat. Men kan hieruit, met eliminatie van alle bijkomstige factoren, wel zoo ongeveer zien in welke gemeenten het bestuur relatief het duurst is, maar tot een vergelijkende beoordeeling van den belastingdruk stellen zij natuurlijk niet in staat. Daarvoor heeft men meer aan cijfers, als het verleden jaar door het Centraal Bureau voor de Statistiek uitgegeven statistisch zakboek verstrekte, waaruit men zien kon, hoeveel in verschillende gemeenten door een gehuwd persoon met 2 kinderen aan belasting op het inkomen te betalen was bij een inkomen van f 2000 en bij een inkomen van f 5000. Hieruit blijkt, dat voor beide gevallen, althans in het belastingjaar 1923/1924, de bewoner van 's-Gravenhage minder te offeren had dan die van Maastricht.

Wanneer ik deze cijfers ten slotte belangrijker vind, dan denk ik daarbij niet alleen aan contribuabelen, die zich een woonplaats kunnen uitzoeken, maar ook aan de gemeentebesturen zelf. Voor zoover men de cijfers wil laten waarschuwen, gaat deze strekking juist in hooge mate uit van een vergelijking, als waartoe het Centraal Bureau in staat stelde. Immers niet wat de inwoners, aangeslagenen en niet-aangeslagenen, gemiddeld per hoofd opbrengen, maar wat de verschillende categorieën van belastingplichtigen in vergelijking met die in andere gemeenten, per hoofd

moeten offeren, is voor een gemeente van vitaal belang. Blijkt zij in dat opzicht een slechte plaats in te nemen, dan dreigt zij, onder het vigeerend systeem van drukverdeling tusschen rijk en gemeenten, in den gevreesden circulus vitiosus te geraken, die van verhoogden belastingdruk leidt naar uittocht van goeden en vandaar naar nieuwe belastingverhoging, enz. Aan de vrees voor dien kringloop kan geen bestuurder met eenig verantwoordelijkheidsbesef, welke overigens zijn sociale opvattingen mogen zijn, zich onttrekken.

In het bovenstaande bracht ik de voornaamste staten uit de brochure met een enkel woord ter sprake. Tevens bleek voldoende, dat, al moge het materiaal, hetwelk de Centrale Commissie voor Bezuiniging verzamelen liet, in vele opzichten nuttige gegevens bevatten, de opzet mij toch niet ten volle geslaagd voorkomt. Met bedoelingen, die ik volkomen waardeer, heeft men de bezuinigers in de gemeenteraden een handje willen helpen. Laten dezen, voordat zij aan de hand van deze cijfers waarschuwen en kritiseeren gaan, zich buitengewoon goed rekenschap geven, in hoeverre daaraan inderdaad beteekenis toekomt. Anders zullen zij een gemakkelijke prooi blijken voor hun tegenstander en de zaak, die zij voorstaan, een slechten dienst bewijzen.

Groningen.

C. W. VAN DER POT Bz.

HET VERSLAG DER STAATSCOMMISSIE INZAKE DE ELECTRICITEITSVOORZIENING VAN ONS LAND.

II (Slot).

Zooals uit het voorgaande blijkt, zijn wij dus van meening, dat het economisch verschil tusschen de locale en de interlocale bedrijven slechts ten gevolge van hun ongelijke leeftijd groot schijnt en dat op den duur, als de interlocale bedrijven in een verder stadium hunner ontwikkeling zijn gekomen, dit als motief voor de ingrijpende Staatsbemoeiing zal vervallen. Ook zal er daarom, dunkt ons, geen grond zijn voor de op zijn minst vreemd aandoende wensch, dat, als er een overeenkomst wordt gesloten tusschen een grotere gemeente en een interlocaal bedrijf voor stroomlevering aan dit laatste, de Minister zijn invloed moet doen gelden om te voorkomen, dat de gemeente van die levering voordeel zal hebben. Afgescheiden nog ervan, dat wij ons de totstandkoming van een dergelijke overeenkomst dan niet meer goed kunnen voorstellen, lijkt het ons bovendien bedenkelijk, dat het voordeel door een samenwerking van het lokaal en het interlocaal bedrijf, door samenvoeging der productie verkregen, geheel aan het interlocaal bedrijf zou toevallen, waarschijnlijk om dit zoo goed mogelijk in de gelegenheid te stellen, om ook de niet renderende streken te electrificeren. Naar onze meening zal het algemeen belang het best gediend zijn, als men met de electrificatie van die gebieden uiterst voorzichtig is; de gelden, daaraan besteed, kunnen o.i. veelal beter worden belegd.

Tenslotte werd de noodzakelijkheid van de Rijksbemoeiing betoogd als noodig voor het verkrijgen van de grootst mogelijke voordeelen, welke gelegen kunnen zijn in de koppeling van alle ultra-hoogspanningslijnen en van de electriciteitsfabrieken. De redeneering, die daarbij wordt gevolgd, is, dat als nu eens alle productiemiddelen in één hand waren en de bezitters daarvan de bevoegdheid zouden hebben, verbindingslijnen tusschen de centralen aan te leggen, het aan geen twijfel onderhevig was, of al deze lijnen zouden er spoedig zijn. Wij vreezen óók, dat ze in dat geval er wel spoedig zullen zijn, ook die, waarvan het niet economisch gemotiveerd is, dat ze er onmiddellijk zullen komen. Slechts een gedeelte dezer ultra-hoogspanningslijnen is direct rendabel en nu meenen wij, dat de bouw van die stukken ten gevolge van het belang, dat ze voor de betrokkenen hebben, door dezen zelf zal worden ter hand genomen. Indien in den

aanleg een voordeel is gelegen, dan zullen de bedrijven er toch zelf voor zorgen, dat deze worden gebouwd.

In dit verband zouden wij er op willen wijzen, dat in Amerika, in het land, waar de grootste netten te vinden zijn, waar de samenkoppeling der bedrijven het verst is doorgevoerd en waar de grootste concentratie der krachtsopwekking bestaat, dit niet tot stand gekomen is door den Staat, maar zelfs door het particulier initiatief. Voor dit laatste was natuurlijk in dat land meer aanleiding, omdat de electriciteitsbedrijven er voor het overgrote deel in particuliere handen zijn; ten minste slechts de particuliere electriciteitsbedrijven kunnen aldaar op goede resultaten wijzen; de overheidsbedrijven gaan er in het algemeen slecht. Gelukkig is in tegenstelling daarmee hier te lande het bewijs geleverd, dat ook door de overheid de politiek uit de door haar geëxploiteerde electriciteitsbedrijven kan worden gehouden en dat die bedrijven aan hooge eischen van economie kunnen voldoen, en daarom zullen de leiders niet blind blijken te zijn voor de voordeelen, welke in de koppeling der netten en der centralen kunnen zijn gelegen.

Indien men moet kiezen tusschen koppelen, opgelegd door het Centrale Gezag of koppelen, tot stand gekomen door den wensch van de bedrijven, dan wil het ons voorkomen, dat er een veel grootere kans is op een vlotte samenwerking, wanneer het contact door de belanghebbenden zelf is gezocht, dan wanneer het van boven af is opgelegd. Juist wanneer de centralenbouw in een revolutionnair stadium is, in dien zin, dat nieuwe electriciteitsfabrieken geheel anders moeten worden gebouwd dan vroeger, omdat de allernieuwste middelen van de techniek ons in staat stellen een grotere economie in de electriciteitsproductie te bereiken, dan zal de drang voor de leiders der bedrijven tot rendabel maken van de grotere kapitaalskosten, die aan de centrale daartoe moeten worden besteed, hen eerder tot samenwerking brengen.

Dit neemt echter niet weg, dat het particularisme; onzen volksaard zoo eigen, er soms toe zal kunnen leiden, dat de wensch om „zelfstandig te blijven”, op zichzelf gemotiveerde combinaties verijdelt. Een regerende macht van het Centrale Gezag kan dus niet worden gemist, enerzijds om de totstandkoming van oneconomische werken te voorkomen en anderzijds, om er voor te zorgen, dat de geprojecteerde werken passen in een logisch plan der lands-electrificatie. Mocht er gevaar voor dergelijke zaken bestaan, dan belooft een behandeling door een Centrale Commissie van Electriciteitsvoorziening goede resultaten. De wijze, waarop het moeilijke vraagstuk van de stroomvoorziening voor de electrificatie der spoorwegen is behandeld, kan hier een nuttige aanwijzing geven. Op welke wijze deze stroomvoorziening tot stand is gekomen, zullen wij bij de bespreking van het rapport der sub-commissie inzake de electrificatie der spoorwegen, dat als bijlage bij het Verslag is gevoegd, weldra hieronder kunnen zien.

* * *

Waar het door ons blijkens bovenstaande regelen, het meest in het belang der electriciteitsvoorziening geacht wordt, dat de invloed van het Centrale Gezag zich zal beperken tot het geven van richting, meenen wij met de meerderheid der Staatscommissie, dat het systeem van concessies behoort te vervallen. Het rapport van de sub-commissie inzake de wijziging van de voorwaarden der Rijksconcessies zullen wij dan ook voorbij gaan en hierin slechts zien een tijdelijke oplossing voor de moeilijkheden, welke de geconcessioneerde bedrijven ondervonden hebben door de al te zware voorwaarden, aan de oorspronkelijke Rijksconcessies verbonden.

Aan de opwekking van elektrische energie in de provincie Limburg zal in dit tijdschrift een speciale beschouwing gewijd worden; daarom meenen wij over de rapporten van de desbetreffende sub-commissie hier te kunnen zwijgen.

Van het rapport van de sub-commissie inzake de

electrificatie der Spoorwegen moge hier echter een nadere bespreking volgen.

Na een korte historische beschouwing van de elektrische tractie in het algemeen, zegt deze sub-commissie, dat het aan geen twijfel onderhevig is, dat op de hoofdspoorwegen met sterk verkeer de stoom eenmaal door electriciteit zal worden verdrongen. De twee hoofdvoordeelen, welke bij de electrificatie kunnen worden bereikt, zijn:

- A. Besparing van steenkolen, en
- B. Grootere capaciteit van de baanvakken en stationsemplacementen.

Tegenover een kolenverbruik in het jaar 1913 voor onze hoofdspoorwegen van 800.000 ton bij gebruik van stoomlocomotieven, wordt berekend, dat hetzelfde verkeer zou kunnen zijn beheerscht ten koste van 320.000 ton kolen, indien alle lijnen geëlectriceerd zouden zijn. Deze besparing schijnt groot, doch indien men bedenkt, dat bij de electrificatie voor de aanschaffing van rollend materieel en voor den aanleg van bovenleidingen en onderstations een kapitaal van 400 miljoen gulden noodig zou zijn, ongerekend nog de aanlegkosten van centralen en ultra-hoogspanningslijnen, is het duidelijk, dat de besparing van steenkolen hier te lande niet een doorslaand motief voor electrificatie kan zijn. Dit is slechts het geval in landen met veel waterkracht, waar de steenkolen veel duurder zijn dan bij ons en het kolenverbruik bij elektrische tractie geheel wegvalt.

Het voordeel onder B. genoemd is bij ons echter zoo groot, dat het de Directie der Nederlandsche Spoorwegen op zich zelf al tot electrificatie der drukst bereden baanvakken heeft doen besluiten. Te dien einde werd door genoemde Directie in Juli 1918 een Commissie benoemd, welke o.a. tot de conclusie kwam, dat als stroomstelsel voor de electrificatie van het baanvak Amsterdam—'s-Gravenhage—Rotterdam gekozen moest worden éénphase wisselstroom met een bedrijfsspanning van 15.000 Volt en 16% periode per seconde en dat de benodigde stroom niet moest worden opgewekt in aparte spoorweg-centralen, doch uit de plaatselijke centralen te Amsterdam, 's-Gravenhage of Rotterdam rechtstreeks zou kunnen worden betrokken.

Toen de goede resultaten van het gebruik van gelijkstroom voor de hoofdspoorwegen in Amerika werden gepubliceerd en verschillende landen, onder welke Frankrijk, na langdurige studies zich voor den gelijkstroom uitspraken, besloot de directie der H.I.J.S.M. nog eens aan een volgende Commissie op te dragen een rapport uit te brengen, welk stroomstelsel voor de electrificatie hier te lande het meest gewenscht zou zijn. Deze Commissie adviseerde tot het aanvaarden van 1500 Volt gelijkstroom voor de hoofdspoorwegen en was weer van meening, dat de benodigde energie in gemeenschappelijke centralen voor de algemeene electriciteitsvoorziening en voor de spoorwegen moest worden geproduceerd.

Naar onze meening was deze conclusie volkomen juist en is ons land hierdoor bij vele andere landen, waar nog aparte centralen voor de spoorwegen worden gebouwd, of afzonderlijke machines voor den tractiestroom naast die voor de algemeene voorziening in de centralen worden opgesteld terwijl afzonderlijke leidingnetten de verschillende stroomsoorten transporteren, in economischen zin vooruit.

Een oogenblik nog dreigde het gevaar, dat in dit opzicht een verkeerde richting zou worden ingeslagen, toen door de aanneming in de Tweede Kamer van de motie van orde Van Beresteyn—Marchant op 4 Maart 1921 het uitzicht op een landselectriciteitsbedrijf verdween. De spoorwegen stelden zich voor, dat het voor hun bedrijf niet doenlijk was om met ieder der aan de te electrificeeren baanvakken gelegen electriciteitsbedrijven een afzonderlijk stroomleveringscontract af te sluiten, waardoor plannen werden uitgewerkt, om de spoorwegcentrale te Leidschendam

uit te breiden en die te gebruiken voor de stroomlevering voor het traject Rotterdam—Hillegom.

De Minister van Waterstaat, wiens sanctie deze plannen behoeften, vroeg advies aan de Staatscommissie, welke deze vraag endosseerde aan haar te dezer zake benoemde Sub-commissie. De Sub-commissie noodigde de betrokkenen uit tot een nadere bespreking van dit vraagstuk, als gevolg waarvan in onderling overleg door het Centraal Bureau van de Vereniging van Directeuren van Electriciteitsbedrijven in Nederland uitvoerige berekeningen werden uitgevoerd, waaruit zou moeten blijken, op welke wijze de stroomvoorziening voor het baanvak Rotterdam—Hillegom het meest economisch kan geschieden. Dit onderzoek werd tevens dienstbaar gemaakt aan het vraagstuk van de koppeling der centralen van Rotterdam en 's-Gravenhage. Het is interessant, te vermelden, dat als resultaat van deze berekeningen naar voren kwam, dat een koppeling van de centralen te Rotterdam en te 's-Gravenhage, zoowel zonder spoorwegbelasting als met spoorwegbelasting, oneconomisch was, doch dat aan de stroomlevering uit deze afzonderlijke centralen aan het baanvak Rotterdam—Hillegom belangrijke besparingen waren verbonden.

De bezwaren, welke door de spoorwegen werden verbonden geacht aan het feit, dat zij niet over hun eigen krachtstation zouden beschikken, werden door de Commissie niet zoo ernstig geacht, of zij vond de vrijheid om als haar oordeel uit te spreken: „dat ten behoeve van het baanvak Hillegom—Rotterdam van de te electrificeeren lijn Amsterdam—Rotterdam de benodigde elektrische energie ware te betrekken van de gemeentelijke centralen te Rotterdam en te 's-Gravenhage.” Ten slotte is dan ook door de spoorwegen een overeenkomst voor stroomlevering afgesloten met die beide gemeenten, volgens welke, wat Den Haag betreft, thans sinds circa 1½ jaar stroom wordt geleverd. Bedriegen de teekenen niet, dan zullen beide partijen met deze oplossing zeer tevreden zijn.

De geschiedenis van deze stroomvoorziening is hier wat ruim uitgesponnen, om aan te toonen, dat wanneer er slechts een college is, waarvoor partijen moeten verschijnen om hun belangen voor te brengen, de goede oplossing dan wel meestal zal worden gevonden. Bovendien geschiedt dit dan op een wijze, die aan de belanghebbenden veel meer bevrediging geeft dan men ooit zal kunnen verwachten bij een behandelingswijze, zooals die door de minderheid van de Staatscommissie wordt bepleit, en die wij dan ook niet achten in het belang te zijn van een goede Electriciteitsvoorziening van ons land.

G. J. TH. BAKKER.

Den Haag.

ZUIDERZEEKWESTIES.

II (Slot).

Het peil van de afgesloten Zuiderzee.

Het peil van de afgesloten Zuiderzee was tot nu toe altijd aangenomen op 40 cM. —N.A.P. Dat is door een wetsontwerp, dat op 13 Mei in de Tweede en op 25 Juni van dit jaar in de Eerste Kamer werd aangenomen, gebracht op 13 cM. —N.A.P. bij Urk. Dit ontwerp werd in 1919 ingediend en droeg den titel van „Wetsontwerp inhoudende maatregelen en werken tot voorziening in de landsverdediging in verband met de afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee”.

Dit ontwerp was oorspronkelijk alleen voor de militaire verdediging van belang en trok daarom, evenmin als het later te noemen rapport Lely, veel aandacht. Het karakter van het wetsontwerp veranderde geheel, toen bij Memorie van Antwoord op 27 April 1925, daarin voorgesteld werd om de afgesloten Zuiderzee een peil van 13 cM. —N.A.P. bij Urk, dus 27 cM. hooger dan tot nu toe was aangenomen, te geven.

Door de razend snelle behandeling, die bij een dergelijk belangrijk wetsontwerp, eigenlijk niet toelaat-

baar is, hadden de belanghebbenden geen voldoende tijd om met hunne bezwaren voor den dag te komen. Zoo is dan ook te verklaren, dat de Tweede Kamer, zonder eenige discussie, dit peil accepteerde. Er is wel over het wetsontwerp gediscussieerd, maar dat betrof den zuiveren militairen kant van de zaak. Er was nl. eenig debat tusschen de ontwapenaars en de niet-ontwapenaars.

Het nu aangenomen peil is het gemiddelde ebepeil bij Urk.

Nu beteekent een gemiddeld ebepeil bij de Zuiderzee niet zoo erg veel. Vele rond de Zuiderzee liggende gronden kunnen slechts voldoende afwateren als door afwaaiing van water het peil in de Zuiderzee daalt tot ver beneden gemiddeld ebepeil, o.a. is dit het geval voor een groot deel in West-Overijssel en het Meppe-lerdiep.

Ieder jaar komen er nu heele tijden voor, dat dagen achtereen het gemiddeld ebepeil, zelfs bij vloed, niet wordt bereikt. Dan kunnen die gronden hun overtollig water kwijt worden. Het onderscheid tusschen de Zuiderzee eenerzijds en de Noordzee en de Wadden anderzijds is, dat het verschil tusschen eb en vloed in de eerstgenoemde zoo gering is, bij Urk gemiddeld slechts ongeveer 20 cM. De wind regelt het peil van de Zuiderzee en niet eb en vloed.

Dat verschijnsel beheerscht hier den toestand en dat moet men bij al die dingen in 't oog houden. Dat doet ook niet voldoende de Commissie, ingesteld bij beschikking van den Minister van Waterstaat van den 17den Juli 1919 ZzB, afdeling Waterstaat T; inzake wijziging der afsluiting van het IJ, bij verkorting de Commissie Lely.

Op het verslag dezer Commissie grondden de Ministers van Waterstaat en Oorlog hunne meening, dat de langs natuurlijke weg afwaterende gronden door deze peilverhoging niet in slechtere conditie zullen komen dan ze nu zijn.

Het komt er nu dus op aan, welke motieven deze Commissie voor hare meening aanvoert. Deze zijn wel buitengewoon sober.

Het gedeelte van het rapport, dat hierop vooral betrekking heeft, luidt woordelijk, welke woorden bijzondere beteekenis hebben gekregen, omdat de Minister van Oorlog ze, bij de behandeling in de Eerste Kamer tot de zijne maakte:

„Ten einde die belangen te leeren kennen werden de Hoofdingenieurs van den Provinciaalen Waterstaat der betrokken Provincies inlichtingen gevraagd omtrent de bestaande polderpeilen en de toe te laten waterstanden, welke inlichtingen met de meeste welwillendheid werden verstrekt.

Uit de aldus verkregen gegevens is af te leiden, wat trouwens ook te verwachten was, dat de landen, die thans rechtstreeks op de Zuiderzee bemalen worden, niet in ongunstiger toestand zullen komen wanneer op het IJsselmeer een stand gehandhaafd wordt overeenkomende met den gemiddelden zeestand en bijgevolg in gunstiger toestand komen wanneer op dat meer de gemiddelde laagwaterstand zooveel mogelijk gehandhaafd wordt.

Voor geheel of gedeeltelijk onbemalen landen en boezems, welke op het Oostelijk deel der afgesloten Zuiderzee afwateren, zal de nieuwe toestand, waarbij te Kraggenburg een waterstand wordt gehandhaafd overeenkomende met den tegenwoordigen gemiddelden laagwaterstand in open zee, geen nadeel opleveren. Het nadeel toch, dat de lage ebstanden, die in verband met de buitengewoon lage ebbe in de Noordzee nu en dan kunnen voorkomen, bij den nieuwen toestand wegblijven, kan geacht worden ruimschoots te worden opgewogen door het voordeel, dat de vrije loozing, welke thans slechts gedurende de enkele uren van de eb mogelijk is, dan gedurende het geheele etmaal zal kunnen geschieden. Buitengewoon lage waterstanden, veroorzaakt door afwaaiing, zullen ook na de afsluiting evenals thans voorkomen.

Het komt vooral aan op den laatsten zin en tegen hetgeen hier gezegd wordt, is wel het een en ander aan te voeren.

De Commissie stelt het hier voor, alsof de afstromingsmogelijkheid voor de niet bemalen landen op de Zuiderzee beheerscht wordt door de getijbeweging. Dit nu is, zooals ik reeds zeide, onjuist.

In bovenstaande heb ik er dan ook reeds op gewezen, dat er vele gronden zijn, waar van afstroming op gemiddeld ebepeil geen sprake is.

De vraag is: zal de afwaaiing op de Zuiderzee na de afsluiting nog voldoende optreden.

De Commissie is hier al heel onduidelijk. Na eerst beweerd te hebben, dat buitengewoon lage ebben, in verband met de lage ebben in de Noordzee, niet meer zullen voorkomen, zegt ze verder, dat buitengewoon lage waterstanden, veroorzaakt door afwaaiing, na de afsluiting evenals thans zullen voorkomen.

Als men deze tirade zoo leest, dan is het alsof de Commissie wil zeggen, dat men 24 uur per etmaal kan afstromen op gemiddeld ebepeil plus nog eens extra diep bij afwaaiing.

Zoo is het nu allerminst.

Er komen nu soms tijden van buitengewoon lage waterstanden in de Zuiderzee voor. Er is dan minder water in de Zuiderzee dan normaal, de rest is er uitgewaaid.

Bij den nieuwen toestand, zal er daarentegen altijd een hoeveelheid water in de Zuiderzee zijn, gelijk aan het gemiddeld ebepeil bij Urk. Dit water zal door den wind opgestuwd kunnen worden en aan den kant vanwaar de wind waait krijgt men dan afwaaiing.

Nooit krijgt men als nu bij de Z.- en O.-winden afwaaiing uit de geheele Zuiderzee.

Om bij Kraggenburg te blijven. Alle Westelijke winden zullen in 't vervolg daar opwaaiing geven, slechts de Oostelijke een afwaaiing. Tot nu toe gaf een Zuidenwind afwaaiing in de geheele Zuiderzee, nu zeer zeker opwaaiing bij Kraggenburg.

Dat tegenover de „buitengewoon lage waterstanden, veroorzaakt door afwaaiing”, buitengewoon hooge door opwaaiing zullen ontstaan, altijd en immer als ergens elders sprake van afwaaiing is, verwaarloosde de Commissie hier gemakshalve maar.

Er is dan ook geen sprake van dat „er gedurende het geheele etmaal afgestroomd kan worden”. Zelfs al kunnen de onderhavige gronden op gemiddeld ebepeil afwateren, dan nog zou de afwatering dagen achtereen gestremd kunnen zijn.

Het eenige wat beslist niet meer zou voorkomen zijn de zeer lange tijden van heel lage waterstanden. Een enkelen keer zal een meer langdurige afstroming nog eens kunnen voorkomen, maar niet zoo lang en lang niet zoo diep als nu.

Waar de Commissie geen rekening heeft gehouden met de navolgende feiten:

1e. dat de betrokken gronden juist voor hunne afwatering moeten gebruik maken van de veelvuldig voorkomende lage waterstanden gedurende lange perioden;

2e. dat er van vrije afwatering op gemiddeld ebepeil bij de meeste gronden geen sprake is;

3e. dat er ook in de afgesloten Zuiderzee opwaaiing van water zal plaats hebben, meen ik de gevolgtrekking te mogen maken, dat aan de conclusies van de Commissie ten dezen niet te veel waarde mag worden gehecht.

Op dit rapport evenwel zijn de Ministers van Waterstaat en Oorlog afgestaan en hebben zij de opmerkingen van den heer Smeenge, die het adres, dat de Overijsselsche Landbouw-Maatschappij te dezer zake tot de Eerste Kamer had gericht, ter sprake bracht, afgewezen.

De Kamer ging met den Minister mee.

Dat ook bij de Regeering wel eenige vrees bestaat, dat het toch wel eens een heel klein beetje anders uit zou kunnen komen, blijkt uit de volgende woorden van den Minister van Waterstaat:

„Mijnheer de Voorzitter! Mijn adviseurs zien voorschijn heelemaal niet in, dat dit, (d.w.z. bemaling der nu vrij afwaterende landen. — L.) noodig zal zijn, maar dit wil ik dhr. Smeenge wel zeggen: stel eens, dat inderdaad blijken zou, dat die landen ten gevolge van deze maatregelen ten aanzien van de afwatering in slechter conditie zouden komen, wat meent hij dan, dat de Regeering zou doen? Ik zou zeggen: door een tijdelijke bemaling er in

voorzien, maar de kosten daarvan zou men niet kunnen afschuiven op de gronden, die in ongunstigen toestand zouden zijn gebracht. Ik zie dus geen enkele reden, mijnheer de voorzitter, waarom dit wetsontwerp thans niet verder zou kunnen worden behandeld."

Voor de bezitters dezer gronden is het van zeer veel gewicht, dat zij precies weten, wat de Minister van Waterstaat met deze woorden bedoelde, opdat, als zij straks in slechtere conditie zijn gekomen met hun gronden, zij houvast hebben aan een werkelijke toezegging en niet slechts aan een eenigszins vage uitlating van den Minister van Waterstaat.

Bovendien is met deze toezegging de zaak allerm minst voldoende geregeld. Voordat de nadeelige invloed van den hoogen waterstand zich in de oogsten doet gevoelen, verloopt er tijd. Er verloopt tijd, voordat dit door de officieele autoriteiten zal zijn erkend. Er verloopt tijd, voordat de schade door een officieele Staatscommissie zal zijn geconstateerd, er verloopt tijd, voordat een wetsontwerp tot het stichten van tijdelijke bemalingsinstallaties zal zijn gereedgemaakt, en door de beide Kamers der Staten-Generaal zal zijn aangenomen. Men mag niet verwachten, dat het steeds zoo zal gaan als bij de eindspurt van het onderhavige wetsontwerp. Ten slotte verloopt er tijd, voordat de tijdelijke bemalingsinstallaties zullen zijn gesticht. Gedurende al dien tijd wordt schade geleden, niet alleen door de verminderde oogsten, maar ook door verzuring van den bodem, welks nadeelige invloed zich nog jaren na de totstandkoming der tijdelijke bemalingsinstallaties zal doen gevoelen. Wie betaalt deze directe en indirecte schaden? Is het onredelijk te verlangen dat ook de Staat deze risico's voor zijne rekening neemt? of moeten die risico's gedragen worden door de gedupeerde grondeigenaren en boeren?

Hoe staat het nu met de bemalen landen?

De Commissie meent, dat deze in betere omstandigheden komen dan nu, wijl zij niet meer tegen de hooge buitenwaterstanden behoeven op te malen. De Commissie zegt heel weinig van deze gronden, maar voor deze gronden geldt voor een zeer groot deel hetzelfde als voor de onbemalen gronden en zeer zeker heeft evenmin als boven met de beweringen van deze Commissie genoeg worden genomen. Inplaats van enkele losse beweringen, gegrondvest op niet gepubliceerde rapporten van Provinciale hoofdgenieurs, ware het gewenscht, dat de Commissie hier een werkelijk onderzoek had ingesteld. Nu blijft de meening, dat deze bemalen polders door het handhaven van een peil van 13 cM. —N.A.P. op de afgesloten Zuiderzee, in slechter conditie dan nu komen, op zijn minst genomen gerechtvaardigd.

Bij de behandeling van het wetsontwerp is geen enkel motief naar voren gebracht, dat deze vrees zou te niet doen.

Nu zou de vraag kunnen worden opgeworpen of niet op andere wijze in de belangen der inundatie kan worden voorzien.

De Minister van Oorlog heeft gezegd, dat hij dit peil moest hebben zoolang de, op 27 miljoen geschatte werken, om de inundatie te bewerkstelligen door water in te laten door de sluizen en via het Noordzeekanaal aan te voeren, nog niet gereed zijn.

Het is nl. de bedoeling de inundatie later via het Noordzeekanaal te regelen. Daarvoor zal dan een dijk dienen te worden gelegd, van Muiderberg tot Nes, ten Zuiden van de Gouwzee bij Marken, waardoor een Ymeer gevormd wordt, dat ook de scheepvaartbelangen van Amsterdam zal dienen. Dat aanleggen van dezen dijk, terwijl de afsluitdijk er nog niet ligt, komt veel duurder en geeft aanleiding tot volgens de commissie vrijwel onoverkomenlijke moeilijkheden.

Er zullen dan ook vermoedelijk meerdere jaren zijn, waarin de afsluitdijk er ligt en de dijk Muiderberg-Nes niet.

Gedurende die jaren moet er volgens de commissie voor de militaire verdediging een voorziening komen.

De voorziening is nu op twee manieren te verkrijgen en wel:

- a. door noodgemalen, die 3½ miljoen zullen kosten,
- b. door verhooging van het peil van 13 cM. —N.A.P.

De militairen achten de onder a genoemde voorziening van de inundatie aan meerdere militaire risico's onderhevig dan de tweede, en de Commissie vindt, dat zij door de peilverhoging een mooien weg gevonden heeft om 3½ miljoen te sparen voor de regeering. Men zal nu de vraag stellen, is dat nu werkelijk noodig, kan de inundatie bij een peil van 40 cM. —N.A.P. niet goed geschieden? Neen, zegt de Commissie. Ze zegt niet waarom niet, wijl hiermede militaire geheimen gemoeid zijn, die zich tegen publicatie verzetten.

We kunnen dus alleen nagaan uit bekende gegevens of het nu wel zoo erg noodig lijkt, het peil tot 13 cM. —N.A.P. op te voeren.

Het inundatiewater wordt nu gekregen voor het Noordelijk deel van de nieuwe Hollandsche waterlinie, door den mond van de Vecht. De stand van de Zuiderzee is dan dus alles beheerschend, welke stand soms tijden achtereen een hoogte van 13 cM. —N.A.P. niet bereikte. Waar een keten precies net zoo sterk is als de zwakste schakel, is onze waterlinie precies zoo sterk als zij op de zwakste momenten is. Het wil mij nu voorkomen, dat de Regeering met dit wetsontwerp probeert, de zwakke schakels, als zij werkelijk bestaan, weg te krijgen. Een loffelijk voornemen zal men zeggen, maar het geeft aan het wetsontwerp wel een heel ander karakter. Het zou dan moeten heeten: „Wetsontwerp houdende maatregelen en werken om de inundatiemogelijkheid der Nieuwe-Hollandsche waterlinie te verbeteren”, hetgeen geheel iets anders is, ook met het oog op het dragen der lasten!

Hoe wordt het nu in de toekomst? De waterstand is altijd op zijn minst 13 cM. —N.A.P. Zoodra er een gerucht van oorlog door de wereld gaat, worden de sluizen in den afsluitdijk gesloten. Het water rijst, hoe snel, ja, dat vinden we in het geheele rapport niet en dat is wel een der hoofdzaken. Tegen den tijd dat de eerste voortekenen van oorlog zich tot een regelrechten donderkop hebben ontwikkeld, is de Zuiderzee vermoedelijk vol tot ver boven 13 cM. —N.A.P. In 1914 duurde de spanning toch zeker wel 14 dagen, en nu met de geheele volkenbondprocedure mag men toch, al is men nog zoo pessimistisch, wel op een 14 dagen rekenen. Hoeveel water is er in 14 dagen, naar menschelijke berekening, uit IJssel, Vecht, enz. enz. door de sluizen te IJmuiden en die in den afsluitdijk op de Zuiderzee in te laten?

Daaromtrent missen we iedere aanduiding in het rapport! Nadere gegevens in deze richting waren zeer wenschelijk.

Dan komt de mogelijkheid van noodbemaling, als wordt toegegeven, dat het direct leggen van den dijk Muiderberg—Nes niet aan te raden is. Dat is iets riskanter dan een peil van 13 cM. —N.A.P. zeggen de militairen, hoewel de commissie, geloof ik, meent, dat er met het oog op dit risico wel iets te vinden is.

Het komt er nu op aan, voor hoeveel jaren deze tijdelijke voorziening is. Volgens de plannen zal in 1933 de afsluitdijk gereed zijn. Dan begint men met de polders. Het geheele plan zal ongeveer 20 jaar duren, misschien iets langer, maar in ieder geval geloof ik, dat men niet pessimistisch is, als men zegt, dat wij 15 jaren met dit hoogere peil zullen zitten, als van uitstel geen afstel wordt en er niet wat anders op gevonden wordt om Amsterdam te helpen en het peil om de een of andere reden op 13 cM. —N.A.P. wordt gelaten. Het is altijd buitengewoon gevaarlijk als een dergelijk peil er een keer is.

Men moet dus om 3½ miljoen te sparen beginnen met meer gelden voor bemaling uit te geven voor de intusschen gereedgekomen Zuiderzeepolders. Waar, als het peil op 13 cM. —N.A.P. gehandhaafd blijft,

het nadeel hiervan voor de Zuiderzeepolders op 5 miljoen door de commissie wordt gekapitaliseerd, zal een extra kapitaaluitgave van 1 miljoen voor de 15 jaren wel aan den lagen kant geraamd zijn. Voor de andere op de Zuiderzee af te wateren gronden mag men de kosten wel op een zeer aanzienlijk bedrag per jaar schatten. Door de tijdelijke machine niet te bouwen, brengt men anderen vermoedelijk op grootere kosten dan men zelf uitspaart. Een voordeel van de hulpbemaling is nog, dat na 15 jaren de machines niet weg zijn. Ze kunnen altijd gebruikt worden om in tijden van inundatie te helpen, dus om mogelijk zwakke plekken, die het inundatiesysteem na de vorming van het IJmeer nog mocht vertoonen, te versterken.

Ik geloof dan ook niet te veel te zeggen, als ik constateer, dat men door het niet-bouwen der noodbemaling, uitgaven, die de schatkist zou moeten doen, bespaart, door die op anderen over te brengen. Nu kijkt een particulier in de eerste plaats naar zijn eigen belang, maar de Staat mag in een geval als dit, waar het de verbetering van de verdediging van ons land betreft, dat niet doen. Men vergete niet, dat men een groote massa voorstanders voor het plan heeft gewonnen met het peil van 40 cM. —N.A.P.

Nu heb ik nog niet gesproken over de groote waarschijnlijkheid, dat voor de, langs natuurlijke weg afwaterende gronden, bemalingsinrichtingen zullen moeten worden gebouwd door de Regeering, als de vage toezegging van Minister van Swaay in een definitieve wordt omgezet. Dat bedrag gaat dan natuurlijk al vast van de 3½ miljoen „winst” af.

Ik meen dan ook, dat ik gerechtigd ben te concluderen, dat de Tweede Kamer der Staten-Generaal, dat Wetsontwerp op zeer onvoldoende gegevens hebben goedgekeurd, en dat het zeer gewenscht is, dat een nader onderzoek naar de gevolgen, verbonden aan deze peilverhoging, wordt ingesteld.

Zwolle.

S. L. LOUWES.

DE SURINAAMSCH E BEGROOTING VOOR 1926.

Ook deze begrooting staat wederom in het teeken der bezuiniging en in de desbetreffende Memorie van Toelichting wordt meer dan eens de zoo bekend geworden weeklacht over den bedroevenden stand van 's Lands financiën vernomen. Dat men de tering naar de nering moet zetten, wordt thans eindelijk in steeds breeder kring erkend. Gelukkig dat deze aloude waarheid ten slotte vele der leidende geesten tot inkeer begint te brengen.

Dit neemt natuurlijk niet weg, dat over de wijze van bezuiniging en over de posten, waarop zij plaats heeft, wel gerechtvaardigd verschil van meening kan bestaan. Dit geldt ook ten aanzien van het bij Koninklijke Boodschap van 15 September 1925 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden wetsontwerp tot vaststelling van de Surinaamsche begrooting voor het dienstjaar 1926. Helaas is uit de daarbij overgelegde stukken niet steeds na te gaan, waarin die bezuinigingen hebben bestaan en op welke posten zij werden toegepast. Slechts ten aanzien van die artikelen, welke in de Memorie van Toelichting werden besproken, kan een oordeel worden gevormd.

Enkele verblijdende teekenen mag men daarbij niet voorbijzien. Zoo is ten slotte de Landsradiotelegraafdienst tot stand gekomen, waardoor een einde wordt gemaakt aan het monopolistisch karakter van den dienst van de Fransche Kabelmaatschappij. Deze onhoudbare toestand heeft reeds veel te lang geduurd en de thans gevonden oplossing mag zeker, zoowel van economisch als van staatsrechtelijk standpunt bezien, als een zeer gelukkige worden aangemerkt, terwijl bovendien de hierdoor verkregen vermindering van den onderhavigen post op de begrooting niet onaanzienlijk is.

Een andere juiste maatregel wordt voorgesteld in de schrapping van den post voor het Internaat der Aucaner Boschnegers aan de Boven-Marowijne en

voor het ambt van Posthouder aldaar. Hiermede wordt een eind gemaakt aan een geschiedenis, welke een zeer eigenaardig politiek karakter droeg. Dat het Internaat, bedoeld om de kinderen van de Boschnegers te herbergen, die te Drietabbetje aan den Tapanahoni ter school zouden gaan, er eenige jaren geleden gekomen is, was te danken aan een eenmaal door een ambtsvoorganger van den huidige Gouverneur gegeven belofte, welke inlossing, gezien de omstandigheden, waaronder die belofte was gedaan, als een eerezaak moest worden beschouwd. Dat dus op verzoek der Boschnegers het Internaat werd toegeestaan, was voor de interne verhoudingen in Suriname niet van belang ontbloot. Nu echter de bewoners van het Boschland gezien hebben, dat het Gouvernement zijn woord gestand doet, welk woord was gegeven als contraprestatie voor een door dat Gouvernement verlangde daad der Boschnegers, kon bij de inmiddels gebleken en door velen verwachte overbodigheid van het Internaat als zoodanig ditzelve gevoegelijk wederom verdwijnen. De geheele geschiedenis is — hoe weinig belangrijk zij den buitenstaander ook moge toeschijnen — typeërend voor de verhouding tusschen het Gouvernement en deze bewoners der binnenlanden, wier vrachtvaart naar den bovenloop der rivieren zulk een eigenaardig en monopolistisch karakter draagt.')

Van harte moet worden toegejuicht, wat de Minister in de Memorie van Toelichting op de artikelen 103 en 164 en artikel 112 der voorloopige begrooting schrijft omtrent de sinaasappelencultuur. Niet zoozeer het feit, dat daarvoor f 7000 meer wordt uitgetrokken dan over het vorige jaar, als wel de motiveering is verblijdend, temeer nu deze memorie is geteekend door den Minister ad interim, op wiens m. i. zoo noodlottige uittaling over de toekomstmogelijkheden van Suriname ik in mijn artikel over deze cultuur in Nr. 509 van dit tijdschrift de aandacht vestigde. Al worden niet alle wenschen, in dat artikel geuit, vervuld, toch mag dankbaar worden erkend, dat van de zijde der moederlandsche Regeering het belang dezer cultuur wordt ingezien. Zelfs gaat de Minister nog verder door de noodzakelijkheid van middelen, vereischt voor den bouw van een „pakhuis”, te aanvaarden. Alleen vraagt men zich af, of thans plotseeling aan het Departement van Koloniën gunstiger deskundige inlichtingen zijn verstrekt, of dat men aldaar zelfstandig het eigen oordeel over die inlichtingen heeft gewijzigd. Zoude er ten aanzien van Suriname werkelijk een andere wind op het Plein gaan waaien? Als dan Suriname zelf ook maar medewerkt en deze gunstige verandering weet te waardeeren. Want slechts door samenwerking en inspanning van alle krachten zal de opleving komen en de oude welvaart wederkeeren.

Een belangrijke comptabele wijziging wordt aangebracht door niet meer onder de inkomsten te rangschikken een post van f 330.000 voor rente wegens door het Immigratiefonds uit 's Lands kas ontvangen voorschotten. Zooals bekend is, is het „Immigratiefonds” in het leven geroepen, ten einde den aanvoer van immigranten (thans nog alleen uit Java) te financieren. Hierin zou door de werkgevers, die door tusschenkomst van het Fonds arbeiders betrokken, voor de helft worden bijgedragen. Voor het overige gedeelte wonden leningen gesloten (1895 en 1905), welke rente en aflossing ten laste van de huishoudelijke Surinaamsche begrooting kwamen. In 1915 trachtte men mede ter consolidering dezer leningen een groote lening van f 4.000.000 te plaatsen, waarop echter slechts voor ongeveer ¼ werd ingeschreven. De opbrengst werd bestemd ter verrekening van de door Nederland aan Suriname ten behoeve van de immigratie reeds venstreckte voorschotten, welke Suriname dan wederom aan het Immigratiefonds verleende. Inmiddels ging Suriname met het doen van

1) Zie over deze kwestie nader: Dr. M. van Blankenstein, „Suriname”, pag. 114/119.

deze voorschotten door, die beschouwende als te zijn verleend aan het Immigratiefonds, aan welk Fonds men dezelfde rente berekende als men aan Nederland voor die van daar eerst verkregen betalingen moest voldoen. Zoo werden deze voorschotten als verrekeningsposten beschouwd, welker vorderingen eerst zouden teniet gaan, wanneer de groote consolidatieleening was geplaatst. Deze opvatting is onjuist, wijl alleen het Fonds voor de betaling der aanvoerkosten van immigranten aansprakelijk is, daarvoor wel leeningen mag sluiten en met de werkgevers regelingen treffen, doch aan welk Fonds uit de Surinaamsche Kas geen gelden mogen worden verstrekt. Het gevolg van deze onjuiste opvatting was, zooals de Memorie van Toelichting terecht opmerkt, drieërlei, n.l. toeneming van den rentelast van het Fonds, verhooging van schuld van Suriname aan Nederland en een te hooge inkomstenpost op de begroting der gewone middelen, waardoor dus het bedrag der door het moederland te verleenen algemeene subsidie ten onrechte te laag werd bepaald. Voor een zuiver begrotingsbeeld is de bovengenoemde maatregel dan ook inderdaad noodzakelijk.

Is tot nu toe op enkele lichtpunten geweest, de schaduwzijden ontbreken niet. Voor wegeaanleg en bestrijding van tropische ziekten zijn geen verhoogde bedragen uitgetrokken; de spoorweg levert nog steeds een nadeelig saldo op, het aantal landbouwleeraren is met twee verminderd. Vooral op den geleidelijken aanleg van behoorlijke verkeerswegen te land en een intensieve bestrijding van malaria, filaria en anchylostomiasis kan niet genoeg de aandacht worden gevestigd. Zonder een behoorlijk bruikbaar wegennet en een gezonde arbeidende bevolking baten de grootste sommen, in ondernemingen in Suriname gestoken, waarnaar zoo verlangend wordt uitgezien, niet. Terecht wordt aan het Nederlandsche kapitaal verweten, dat het zich zoo weinig met Suriname inlaat, steeds maar weer op de tegenslagen daar ziet, niet let op de groote winsten, vroeger daar behaald en voorbij ziet, hoe ook in Oost-Indië tijden van depressie en groote verliezen zijn voorgekomen. Doch daarnaast behoort dan ook van de zijde van Regeering en Volksvertegenwoordiging alles te worden in het werk gesteld, om voor hen, die hun kapitaal en hun arbeidskracht in Suriname productief willen maken, gezonde gelegenheden en behoorlijke mogelijkheden daartoe te scheppen. Ook hier geldt: concordia res parvae crescunt; door samenwerking langs deze lijnen is nog zeer veel te bereiken.

O. E. G. VAN LIMBURG STIRUM.

Bloemendaal, 8 October 1925.

DE ONTWIKKELING VAN DE KEMPEN ALS INDUSTRIEEL CENTRUM.

De door de Maatschappij voor Nijverheid en Handel enkele maanden geleden gemaakte excursie in de Belgische Kempen heeft menigeen het overtuigend bewijs geleverd, dat hier een nieuw industrieel bekken tot ontwikkeling komt, dat in de toekomst de bestaande industriele Belgische niet alleen zal evenaren, doch deze zelfs in belangrijkheid zal overtreffen. Een waarborg om dit aan te nemen geeft ons, behalve hetgeen wij met eigen oogen aanschouwden, het verleden van het Belgische volk, dat eveneens heeft weten tot bloei te brengen andere industriele bekkens als die van Luik, Charleroi, de Borinage enz., welker producten een eerste plaats op de wereldmarkt innemen. Zoude dan dit volk geen gebruik weten te maken van een streek als de Kempen, waar de modern ingerichte kolenmijnen binnen en kele jaren miljoenen tonnen kolen per jaar zullen opleveren, welke tot de beste gas- en cokeskolen behooren? Tot de eerste zes kolenmijnen, welke nu reeds bijna alle in werking zijn, behooren: Winterslag, Beeringen, Limbourg-Meuse, Waterschei en Zwarteberg.

Naast deze kolenmijnen zijn reeds verschillende

andere groote industrieën verzezen, zooals 1. de zinkfabrieken te Overpelt, Rõthem en Baelen, 2. de chemische fabrieken te Reppel, Oolen, Beersse en Tesselenderloo, 3. de glasfabrieken voor flesschen te Lommel en Moll, 4. de spiegelglasfabrieken te Moll, alwaar het Libbey-Owens brevet wordt toegepast, 5. de cementfabrieken van Bonne Espérance, Raevens en Loën en van de North Portland cement te Beersse, 6. het industriele centrum Turnhout enz. enz.

Meerdere dezer industrieën verschaffen reeds werk aan duizenden arbeiders. Laat men zich rekenschap geven van hetgeen reeds bestaat, het is een bezoek overwaard. Men leze echter vooraf: „La Campine Industrielle” par Maurice Henriquet, redacteur van de „Echo de la Bourse”.

Zooals reeds gezegd, wij zijn er van overtuigd, dat wij hier nog pas in het beginstadium zijn van de industriele ontwikkeling der Kempen en dat zich hier mettertijd ook de Schwerindustrie zal vestigen, temeer daar de groote Schwerindustrie in België en Frankrijk groot belang heeft bij de Kempen. De voornaamste financieele instellingen in België zijn sterk geïnteresseerd in het reeds bestaande en worden steeds bereid gevonden om nieuwe industrieën op te richten op een gezonde basis. De min of meer vlugge ontwikkeling zal echter afhangen van een spoedige oplossing van het verkeersvraagstuk vooral van de aan te leggen waterwegen, daar het hier geldt het vervoer van massaproducten.

Een tweede groote moeilijkheid zal zijn om voldoende werkkrachten te vinden.

Wat de verkeersmiddelen betreft, men is nu reeds druk bezig nieuwe spoorverbindingen aan te leggen en naar het zich laat aanzien, is men van plan van Hasselt een groot knooppunt te maken, van waaruit dan de kolen naar Luik en Antwerpen zullen vervoerd worden.

Ook aan de verbindingen te water wordt volle aandacht geschonken. Zoo heeft men reeds een kanaal Beeringen-Hasselt gegraven en overweegt men om de verbinding door te trekken tot de Zuid-Willemsvaart. Verder is er sprake van een kanaal, dat Beeringen met Brussel zal verbinden. In ieder geval zal men voor deze streek met groote belangstelling het resultaat tegemoetzien der besprekingen over het Nederlandsch-Belgisch verdrag.

Wat de moeilijkheden om werkkrachten te vinden aangaat, zoo zijn deze zeker niet te onderschatten, doch daar staat tegenover, dat er in België een kern is van goede technisch geschoolde arbeiders. Zooals vanzelf spreekt, zal het tempo der ontwikkeling van bovengenoemde bekkens hier nauw mee samenhangen. Een der directeurs van een der grootste nieuwe mijnen, waar op het oogenblik 3000 man werken, vertelde ons, dat men in de mijnen ten opzichte van dit bezwaar tot nu toe niet te klagen had. Wel moest men natuurlijk zorgen voor woningen, scholen, kerken enz., en men ziet dan ook nu reeds in de Kempen bij de diverse industriele ondernemingen heel aardige dorpjes verrijzen.

Wij hopen, dat deze mededeeling, hoewel beknopt en zeer onvolledig, er toe moge medewerken om ook in het Noorden en vooral in onze havensteden eenige belangstelling te wekken voor deze streek, welke een groote toekomst tegemoetgaat niet alleen tot heil van België, maar door hare ligging ook voor hare Noorderburen.

P. REGOUT JR.

Maastricht.

DE RIJKSMIDDELEN.

In dit nummer treft men aan het gebruikelijke overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen over de maand September 1925, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van September 1924.

De gewone middelen brachten in de afgelopen maand f 37.481.900 op tegen f 36.339.500 in September 1924 en vertoonen mitsdien een vooruitgang van

f 1.142.400. Hierbij mag evenwel niet uit het oog worden verloren, dat de rijwiellbelasting, die in de maand September van het vorige jaar f 640.900 voor de schatkist opleverde, thans op den middenstaat niet voorkomt, hetgeen hieraan is toe te schrijven, dat de door de Postadministratie t/m. Augustus jl. verstrekte opgaven, in totaal ten bedrage van f 6.488.400, achteraf zijn gebleken bijna f 10.000 te hoog te zijn, in verband waarmede de ontvangst tot en met September op f 6.478.600, moest worden vastgesteld. Laat men daarom, ten einde een zuiverder vergelijking te krijgen, de rijwiellbelasting buiten beschouwing, dan blijkt, dat de overige middelen in de afgelopen maand f 1.783.300 meer hebben opgebracht dan in de overeenkomstige maand van het vorige jaar, terwijl de raming met f 3.070.100 werd overschreden.

De opbrengst over de eerste negen maanden van 1925 bedroeg f 16.644.300 meer dan de opbrengst in hetzelfde tijdvak van het vorige jaar, terwijl de raming met f 27.139.500 werd overtroffen. Rekenen men ook hier de rijwiellbelasting niet mede, dan blijkt, dat de overige middelen in genoemd tijdvak f 15.398.700 meer opbrachten dan van Januari t/m. September 1924 en f 24.410.900 stegen boven 9/12 van de geraamde opbrengst over 1925.

In vergelijking met de overeenkomstige maand van het vorige jaar vertoonden de personeele belasting, de vermogensbelasting, de wijn-, de gedistilleerd-, de zout-, de bier-, de geslacht- en de tabaksaccijns, de zegelrechten, de registratierechten, de invoerrechten en de loodsgelden een hooger opbrengstcijfer. Daarentegen brachten minder op de grondbelasting, de inkomstenbelasting, de dividend- en tantiëmebelasting, de suikeraccijns, de successierechten, de statistiekrechten, de domeinen en het recht op de mijnen.

Evenals de vorige maand gaf de grondbelasting ook ditmaal een lagere opbrengst te boeken (van f 224.100). Daar genoemd middel evenwel in de eerste zeven maanden van het jaar bijzonder ruim heeft gevloeid, behoeft aan het lage opbrengstcijfer van September 1925 geen bijzondere betekenis te worden gehecht. De personeele belasting wees niet minder dan f 4.204.200 aan, een nog nimmer bereikte opbrengst, die vermoedelijk te danken is aan de omstandigheid, dat tijdiger met het instellen van eene vervolging wordt aangevangen dan in vorige jaren het geval was. Vergelijkt men de ontvangsten uit deze bronnen van inkomst over de eerste negen maanden van 1924 en 1925, dan blijkt, dat 1925 een surplus boven het vorige jaar opleverde van onderscheidenlijk f 1.437.800 en f 3.238.200. Ook de raming werd thans bij beide belastingen overtroffen (resp. met f 2.948.800 en f 1.089.400).

De inkomstenbelasting gaf ditmaal eene lagere opbrengst te zien (van f 1.521.900). Een bepaalde oorzaak kan hiervoor niet worden opgegeven. Beziet men de ontvangsten uit deze belasting over de eerste 3 kwartalen van 1924 en 1925, dan blijkt, dat de opbrengsten zich als volgt over de verschillende dienstjaren splitsen:

	Jan. t/m. Sept. 1924.	Jan. t/m. Sept. 1925.
1920/21	f 970.100	—
1921/22	„ 3.929.700	—
1922/23	„ 13.303.900	f 3.414.300
1923/24	„ 51.136.800	„ 9.587.100
1924/25	„ 4.587.300	„ 51.156.100
1925/26	—	„ 5.981.600
	f 73.927.800	f 70.139.100

Uit deze cijfers blijkt, dat de snellere invordering haar invloed op den loop van dit middel blijft uitoefenen. In dit verband moge er nog op worden gewezen, dat de raming in de eerste 9 maanden van dit jaar met f 6.389.100, werd overschreden, hetgeen uiteraard tot voldoening stemt.

De dividend- en tantiëmebelasting diep ditmaal terug met f 226.700. De onregelmatige loop van dit

middel brengt evenwel mede, dat uit het opbrengstcijfer van één enkele maand geen bepaalde gevolgtrekking mag worden afgeleid, doch dat het gewenscht is, voor het maken van vergelijkingen een langer tijdsverloop in oogenschouw te nemen. Doet men dit laatste, dan kan de opbrengst, die de dividend- en tantiëmebelasting in 1925 tot dusver te boeken gaf, niet anders dan bevredigend worden genoemd. Over de eerste 9 maanden blijkt de inkomst nog altijd f 2.077.800 hooger te zijn dan verleden jaar, terwijl zij 9/12 van de raming met f 5.639.500 overtreft.

Evenals de vorige maand kwam uit de vermogensbelasting ditmaal méér in dan in dezelfde maand van 1924. Het voordeelig verschil bedroeg f 134.600. Vergelijking van de eerste 9 maanden van 1924 en 1925 levert voor het loopende jaar een surplus van f 223.600 op. De raming werd bij de vermogensbelasting nog steeds niet bereikt; op dit oogenblik bedraagt de achterstand f 1.278.600.

De accijnzen maakten, indien men althans den suikeraccijns uitzondert, alle een goed figuur. De wijnaccijns krom met f 64.400, waarschijnlijk te danken aan het meerder gebruik van goedkope wijnsorten in de plaats van gedistilleerd. De gedistilleerdaccijns bracht f 3000 meer voor de schatkist op, een overigens onbetekenend verschil. De zoutaccijns nam toe met f 14.900, waarvoor intusschen een bepaalde reden niet aanwijsbaar is, evenmin als voor de stijging van den bieraccijns, die een accres van f 58.500 vertoonde. Het ruimer vloeien van den geslachtaccijns (f 95.100 meer) is vermoedelijk aan de hooge veeprijzen toe te schrijven. De tabaksaccijns gaf een hoogere opbrengst van f 243.100 te zien, waarin ongetwijfeld de kort geleiden tot stand gekomen accijnsverhooging tot uitdrukking komt. Op zichzelf genomen zegt de opbrengst van één enkele maand overigens in het algemeen zeer weinig. In hoofdzaak wordt in den middenstaat van September verantwoord de accijns van de in Februari jl. betrokken zegels. Vermoedelijk zullen de fabrieken in Januari zóóveel zegels hebben besteld, dat ook de behoefte voor Februari daardoor gedeeltelijk werd gedekt. Op deze wijze is het wellicht te verklaren, dat de maand Augustus meer dan f 2.275.000 opleverde, terwijl in September niet meer dan f 1.559.200 binnenkwam.

Zooals reeds hierboven werd opgemerkt vertoonde de suikeraccijns ditmaal een lager opbrengstcijfer (van f 459.800). Neemt men evenwel in aanmerking, dat de maand September 1924 vijf verschijndagen (Maandag) van den crediettermijn bevatte, tegen de maand September 1925 slechts vier, dan blijkt de opbrengst van dit middel per slot van rekening in stede van te zijn afgenomen nog vooruit te zijn gegaan.

Vergelijkt men de totale opbrengst der accijnzen over de eerste 9 maanden van 1925 met die van hetzelfde tijdvak van 1924 en met de raming, dan komt men tot het volgende resultaat:

	Opbrengst 9 mnd. 1925	Opbrengst 9 mnd. 1924	Raming
Suiker	f 31.394.100	f 28.892.800	f 29.625.000
Wijn	„ 1.864.700	„ 1.747.100	„ 1.425.000
Gedistilleerd ..	„ 33.621.500	„ 35.112.500	„ 37.575.000
Zout	„ 1.489.200	„ 1.205.100	„ 1.162.500
Bier	„ 9.194.200	„ 6.017.800	„ 7.950.000
Geslacht ...	„ 7.206.600	„ 7.009.400	„ 7.500.000
Tabak	„ 13.388.400	„ 12.221.500	„ 12.375.000

Van de middelen, die meer in direct verband staan met het zakenleven, brachten de zegelrechten f 660.500 meer op, waarvan f 166.400 op rekening van de beursbelasting komt, terwijl de registratierechten toenamen met f 486.700. Uit deze cijfers valt eene meerdere bedrijvigheid ter beurze af te leiden; intusschen is ook van invloed de omstandigheid, dat nog telkens leeningen worden uitgegeven ter converteering van oude leeningen met een hooger rentetype en dat de lagere rentestandaard vermoedelijk meerdere aankopen van vast goed ten gevolge heeft. De invoerrechten stegen met f 1.676.000, gevolg van de inwerkingtre-

ding der nieuwe Tariefwet, en de loodsgelden met f 21.900. Daarentegen daalden de statistiekrechten met f 20.300.

Ten slotte moge nog worden gewezen op de succesrechten, die f 156.900 terugliepen; op de domeinen, die f 203.200 minder te boeken gaven; op de belasting op speelkaarten, die f 3000 minder opbracht, vermoedelijk te wijten aan frauduleuzen invoer, en op de belasting op gouden en zilveren werken, die f 6800 minder oplevende, waarin de malaise in de goud- en zilverbranche zich weerspiegelt. Het recht op de mijnen, waarvan de heffing bij de wet van 23 Juni 1925 (Staatsblad No. 244) werd geschorst, levende thans niets meer op (in September 1924 f 85.200).

De inkomsten van het „Leeningfonds 1924” bedroegen in de afgelopen maand f 6.846.800 (raming rond f 7.783.000), waarvan ruim f 2.234.000 aan de Verdedigingsbelastingen is te danken. De middelenstaat van September 1924 wees een opbrengst aan van f 7.292.700. In de eerste 9 maanden van 1925 kwam f 71.305.800 binnen (in hetzelfde tijdvak van het vorig jaar f 72.835.700).

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE LANDBOUWPOLITIEK IN ENGELAND.

I.

Dr. T. E. Gregory te Londen schrijft ons:

Gedurende de laatste paar jaren is de productie van litteratuur over het landbouwvraagstuk geweldig geweest. Iedere politieke partij heeft op haar beurt een commissie van onderzoek benoemd en min of meer tevergeefs getracht, de belangstelling van het in hoofdzaak stedelijke electoraat voor landbouwvraagstukken te winnen. Gedurende en onmiddellijk na den oorlog heeft een sub-commissie van het Ministerie van Reconstructie, onder voorzitterschap van Lord Selborne, een aantal voorstellen uitgewerkt, bekend als het Selborne-rapport. Het conservatieve kabinet Bonar Law was verantwoordelijk voor de benoeming van de commissie, welke een onderzoek naar den afzet van landbouwproducten instelde, het z.g. „Linthgow Committee”, het „Committee on Agricultural Credit” en ten slotte het „Agricultural Tribunal”, bestaande uit drie bekende economen, wier het vorige jaar uitgebrachte eindrapport¹⁾ gedurende een decennium waarschijnlijk wel het leidende handboek zal zijn over kwesties, die ten grondslag liggen aan de detailgeschilpunten, zooals die zich van tijd tot tijd voordoen. De Labourpartij schiep in den tijd, dat zij aan het bewind was, een speciale research-afdeeling van het landbouwministerie, welke reeds gerapporteerd heeft over verschillende aspecten van den coöperatieven afzet, terwijl daarenboven een kleine commissie inzake de stabilisatie der prijzen van landbouwproducten, ook door de arbeidersregering benoemd, haar rapport heeft uitgebracht. In Augustus jl. verscheen het rapport van de „Council of Agriculture for England”, een raadgevend, ter beschikking van den Minister staand college, over de landbouwpolitiek, en alsof deze groote hoeveelheid litteratuur nog niet genoeg ware, staan wij thans op het punt te worden overstroomd met de voorstellen der politici. De zondvloed is inderdaad reeds begonnen. De vorige week werd uitgegeven „The land and the Nation”, hetwelk de idealen van het „Liberal Land Committee” bevat, terwijl het rapport der Labourparty over „Rural Policy” naar gezegd wordt ter perse is en reeds eenige vrees geconstateerd wordt, dat een gedeelte van de socialistische donderbui door Lloyd George gestolen is.

Ik heb vroeger reeds getracht, een gedeelte dezer honderden bladzijden vol vermaningen en goeden raad te behandelen. Thans is het mijn bedoeling, de aandacht uwer lezers te vragen voor de voornaamste stroomingen, welke in deze rapporten tot uiting komen.

¹⁾ Cmd. 2145; 1924.

De geheele openbare meening over deze vraagstukken, in zooverre althans van een meening sprake is, is sterk beïnvloed door een gedurende den oorlog verschenen rapport, dat algemeen bekend staat als het Middleton-rapport. Dit document behandelde de recente ontwikkeling van den Duitschen landbouw en toonde aan, dat het vermogen van een zeker aantal acres, om in het menschelijk levensonderhoud te voorzien, in Duitschland aanzienlijk grooter was dan hier te lande, indien dit vermogen in calorieën werd berekend. Sir T. H. Middleton toonde inderdaad aan, dat gedurende de jaren, welke onmiddellijk aan den oorlog voorafgingen, 100 bebouwde acres land, in calorieën uitgedrukt, in Duitschland 70 à 75 personen konden onderhouden, vergeleken met 45 à 50 hier te lande. Deze feiten mogen waar zijn — en zij zijn inderdaad niet betwist — de uitgebreide bekendheid, die eraan gegeven is, heeft echter tot resultaat gehad, dat men is gaan gelooven, dat de *verhouding tusschen de capaciteit, in het levensonderhoud te voorzien, ook een toetssteen is voor de verhouding tusschen de efficiency van de Deutsche en Engelsche boeren*. Er werd reeds zeer spoedig in het „Economic Journal” op gewezen, dat, indien de vergelijking werd overgebracht van acres land naar op dat land te werk gestelde personen, het beeld er geheel anders ging uitzien, aangezien per 100 acres bebouwd land de Deutsche landbouw meer dan tweemaal zooveel arbeidskrachten gebruikte als hier te lande geschiedde, zoodat de calorische opbrengst per te werk gestelde persoon geenszins zoozeer ten gunste van Duitschland uitviel als het publiek werd gesuggereerd door het gebruik van den vorigen index.

Het bleef echter Prof. D. H. Macgregor, te Oxford, lid van het „Agricultural Tribunal”, overgelaten, de wanbegrippen waartoe het Middleton-rapport aanleiding heeft gegeven, werkelijk critisch aan te vallen. Dat het erin geslaagd is, de politici te misleiden, blijkt wel duidelijk uit het gebruik, dat er te pas en te onpas van gemaakt is door politici van alle richtingen, om den Britschen boer op grond zijner inefficiency aan te vallen. Voorts blijkt dit uit het feit, dat de opdrachten der verschillende commissies van onderzoek zeer duidelijk aantoonen, dat de gedachten: welvaart, bruto-voedselopbrengst, ongeacht winstgevendheid der productie, en capaciteit van de industrie, arbeidskrachten te absorbeeren, niet voldoende uiteengehouden zijn. Zoo werd het „Agricultural Tribunal” opgedragen het bestudeeren van de methoden, die in andere landen zijn aanvaard om de welvaart van den landbouw te vermeerderen, om het zoo volledig mogelijk gebruik van het land voor de voedselproductie en het te werk stellen van arbeiders tegen een „living wages” te verzekeren en te adviseeren over de methoden, door welke deze resultaten hier te lande kunnen worden bereikt. Deze warwinkel van gedachten werd door Prof. Cannan¹⁾ in zijn bespreking van het interim-rapport van het „Tribunal” in het „Economic Journal” aan een vernietigend critiek onderworpen, terwijl de grondslag van het geheele wanbegrip reeds werd ontzenuwd door Prof. Macgregor.²⁾ Zeer terecht wees deze erop, dat vraagstukken van voorziening in eigen behoeften gedurende den oorlog verward zijn met kwesties van individueele rentabiliteit en evenals niemand de efficiency van de katoenindustrie in Engeland, vergeleken met die in andere landen, beoordeelt naar bruto-opbrengst ongeacht de kwaliteit, zoo ook mag niemand den landbouw op deze wijze beoordeelen.

De commissies besteedden uiteraard het grootste gedeelte van haar tijd met het pogen, den eisch van rentabiliteit van het individueele bedrijf te verzoenen met een toeneming van het bebouwde oppervlak, omdat zij in de handhaving of toeneming van het bebouwde oppervlak de mogelijkheid zien, om tegelijk

¹⁾ Cannan in het „Economic Journal”, Juni '23. „The Agricultural Inquiry”.

²⁾ Eindverslag, blz. 155—159.

een maximum van landbouwarbeiders aan het werk te stellen en om de in het binnenland verbouwde voedselhoeveelheid te vermeerderen. Het is meer dan duidelijk, dat, indien deze twee doeleinden moeten worden gecombineerd, van den Staat een geldelijk offer zal worden geveerd, zelfs wanneer rekening wordt gehouden met de mogelijkheid eener verlaging van de kostprijzen, die zou voortvloeien uit een meerder coöperatief optreden van de boeren zelf, hetgeen echter een geest van bereidwilligheid vooronderstelt, „welke op het oogenblik ongelukkigerwijze slechts in zeer geringe omvang onder de boeren bestaat”, gelijk het allèrlaatste rapport, dat van den „Agricultural Council”, met droefheid erkent.

Welken vorm zal nu de staats hulp aannemen? De voorstellen vallen in een aantal wel te onderscheiden groepen uiteen.

I. *Tariefswijzigingen.* Het is natuurlijk onmogelijk, dat een invoerrecht op tarwe hier te lande wordt ingevoerd, zoo lang de meerderheid der stedelijke kiezers bestaat uit consumenten van buitenlandse tarwe. De kwestie is echter verschillend, waar het levensmiddelen betreft, die in den volksgeest niet zoo direct met den levensstandaard zijn verbonden. Zoo beval het Interim-rapport van het „Agricultural Tribunal” een invoerrecht op moutgerst, hop (bij de begroting van dit jaar ingevoerd) en den invoer van aardappelen niet anders dan onder licentie aan. In aanvulling hiermede verlangt het, niet den invoer van bloem direct te verbieden, doch een ingewikkeld stelsel, dat de bloemimporteurs zou verplichten met een zekere hoeveelheid bloem een zekere hoeveelheid tarwe-afval in te voeren, omdat het tekort van tarwe-afval een ernstige hinderpaal is voor de landbouwbelangen.

Indien een oordeel in dezen mogelijk is, schijnt echter de officieele meening steeds minder belang te stellen in zuivere *invoerbelemmeringen* door middel van het tarief, doch wenscht zij officieele monopolies in te voeren in het belang van prijsstabiliteit en de rijkseenheid. Ter laatste economische Rijkconferentie werd de kwestie opgeworpen; zij heeft natuurlijk onder de arbeiderspartij terrein gewonnen en is als een ernstig studieobject door het „Committee on the Stabilisation of Agricultural Prices” aanbevolen. De uitverkoren goederen zijn tarwe en vleesch en de hoop wordt gekoesterd, dat de Britsche landbouwer voordeel zal trekken uit de betrekkelijke stabiliteit van den prijs, voortvloeiende uit het verkoopen tegen gemiddelde prijzen, die over korte periöden waarschijnlijk niet veel zullen veranderen.

II. Alles bijeengenomen is de methode, waaraan de voorkeur gegeven wordt, de een of andere vorm van subsidie. Gedurende den oorlog waren de prijzen gegarandeerd en lag het in de lijn, dat het Selborne-Committee de voortzetting van dit stelsel aanbeval, dat natuurlijk een subsidie met zich brengt, wanneer de marktprijs beneden den gegarandeerden prijs is. De Regeering van Lloyd George vaagde het stelsel weg, doch het bestaat nog in den geest onzer hervormers als een welhaast onmisbaar instrument ter aanmoediging.

Het tweede interim-rapport van het Tribunal handelde bijna uitsluitend over de verschillende vormen van subsidie. Ten slotte kwam het tot de aanbeveling van een subsidie op al het bouwland, met een aanvullend subsidie op met tarwe bebouwd land. Het subsidie zou £ 1 per acre voor de tarweakkers en de helft daarvan voor ander land bedragen. De kosten werden op £ 6 à 6½ miljoen geraamd, bij welk laatste cijfer dan rekening werd gehouden met de mogelijkheid, dat het subsidie de totale bebouwde oppervlakten eenigszins zou uitbreiden.

De „Agricultural Council” behandelt de zaak in haar recent rapport op ietwat andere wijze. Hij wenscht geen directe subsidieering van met graan bebouwd land, doch stelt voor, den boer ieder jaar een subsidie te geven, niet over al zijn bebouwbaar

land, doch over dat deel, dat hij voor schoonmaak en bemesting onder handen heeft, door het braak te laten liggen, of door er een voor genoemde doeleinden geschikten oogst op te verbouwen. De Council vreest, dat directe subsidieering zou kunnen leiden tot een graanverbouw van zoodanigen omvang, dat de bodem daardoor eventueel zou worden uitgeput, terwijl zijn schema deze uitwerking niet zou hebben.

Hij raamt de kosten op £ 5 miljoen met de waarschijnlijkheid van een toeneming in de toekomst, naarmate de landbouwers meer land onder den ploeg nemen en het stelsel moet voortduren tot zoodanig tijdstip, waarop het er naar uitziet, dat een akkerbouw van maximalen omvang volgens het gewone rentabiliteitsbeginsel zal kunnen worden gehandhaafd door de verbetering van de verhouding van wereldprijzen en productiekosten. Deze formule vertoont het gewone pijnlijke onvermogen, het feit onder de ooggen te zien, dat er niets bestaat, dat men normale productiekosten van granen kan noemen, aangezien deze niet slechts van de gemiddelde bekwaamheid van den boer enz. afhangen, doch van de kwaliteit van den grond en de ongunstige omstandigheden, waaronder nog geproduceerd kan worden. Als administratieve maatregel schijnt de voorgestelde subsidievorm echter veel aanbevelenswaardigs te hebben.

Er dient bij het nagaan van wat de toekomst brengen zal rekening mede te worden gehouden, dat het verleenen van een subsidie aan den mijnbouw den toestand zeer belangrijk heeft gewijzigd. Tot dusverre bestond er geen precedent; thans is dit er. Derhalve ben ik geneigd te gelooven, dat de landbouw bij zijn pogingen te krijgen wat hij wenscht, grootere kans op succes heeft, dan ooit tevoren. Zijn politieke „bargaining power” is echter nog geringer dan die van de industrie en totdat wij weten wat inzake ijzer en staal gaat gebeuren, doen wij goed de kansen van den landbouw niet te overschatten.

(Wordt vervolgd.)

T. E. GREGORY.

ONTVANGEN:

Niederländisches Jahrbuch 1924. Herausgeber Dr. Th. Metz, München; Richard Pflaum Druckerei und Verlags A. G.

Dit jaarboek is bedoeld als aanvulling van den vorigen, eersten jaargang. Wie dezen dus niet bezit kan zich over Nederland slechts fragmentarisch oriënteren. Voor een jaarboek moet dit een onjuisten opzet genoemd worden. In wat zich als zoodanig aandient mag men verwachten, teken jaren opnieuw dezelfde, door den aard van het terrein waarop het zich beweegt bepaalde hoofdstukken, met zoo recent mogelijke gegevens aangevuld, aan te treffen. Daarnaast bestaat dan nog alle ruimte, aan van jaar op jaar naar omstandigheden wisselende onderwerpen beschouwingen te wijden.

Is voor wat de hoofdzaak aangaat uniformiteit van den inhoud dus eisch, daarnaast dient de buitenlandsche lezer zooveel mogelijk objectief voorgelicht te worden. Het gevaar, aan een sterk persoonlijk stempel dragende bijdragen verbonden, heeft de redacteur blijkbaar wel gevoeld, toen hij iets als een waarschuwing aan den lezer plaatste boven het zeer subjectieve artikel over de Nederlandsche architectuur, en zulks ondanks het feit, dat het boek, blijkens het voorbericht, voor een tot critisch oordeelen in staat zijnd publiek is bedoeld.

Op economisch gebied bevat het een bijdrage van Dr. W. Mautner over het Nederlandsche bankwezen en een van den heer S. Brouwer over de organisatie en de betekenis der Nederlandsche Effectenbeurzen, terwijl de redacteur schrijft over de recente wederzijdsche economische penetratie van Duitschland en Nederland. Ir. Blankevoort leverde een bijdrage over onze mijnbouw, Ir. de Bloq van Kuffeler over de afsluiting en droogmaking der Zuiderzee, de heer Ch. J. Wortelboer over de Spoorwegen, Dr. Schmitz te Keulen over onze zeereederijen en de heer Minkenhoff te Bussum over het autobusverkeer.

De redacteur is er, gelijk uit deze opsomming blijkt, in het algemeen in geslaagd, zich de medewerking van deskundigen te verzekeren. Het is daarom jammer, dat de bijdragen van de heeren Minkenhoff en Schmitz beneden het peil blijven, waarop de overige zich bewegen, terwijl men in het artikel over de Spoorwegen een meer diepgaande

bespreking van de moeilijkheden der laatste jaren noode mist.

Mag men intusschen al met den samensteller van meening omtrent den opzet verschillen en critiek hebben op enkele bijdragen, het streven van Dr. Metz tot het geven van goed gefundeerde voorlichting in Duitschland omtrent Nederland verdient, waar op dit gebied een te betreuren leemte bestaat, gewaardeerd te worden. — W.

Onderzoek naar de vooruitzichten van de houtverkoopingsindustrie in Nederlandsch-Indië door R. Wind Elzn. Dissertatie Wageningen. 1925.

Utilisatie van Bruinkolen. Commissie tot ontwikkeling van de Fabrieksnijverheid in Nederl.-Indië. No. 6. 's-Gravenhage, 1925; Alg. Landsdrukkerij.

Das vereinigte Europa von Dr. Fr. Nonnenbruch, Leipzig; Verlag von Theodor Weicher.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

The Quarterly Journal of Economics. — Cambridge, Mass., Aug. 1925.

H. Working, The statistical determination of demand curves; *G. E. Barnett*, Chapters on machinery and labor II. The automatic bottle machines; *N. D. Kondratieff*, The static and dynamic view of economics; *J. W. Angell*, Consumers' demand; *A. Hewes*, The changing structure of the bargaining unit of labor.

Revue d'Economie Politique. — Parijs, Mei—Juni 1925.

A. Aftalion, Les expériences monétaires récentes et la théorie quantitative; *L. Baudin*, Le retour à l'or en Grande-Bretagne d'après les banquiers anglais; *Ch. Turgeon*, Critique de „l'utilité finale" (suite); *G. Nestler—Tricoche*, Les tendances sécessionnistes au Canada et leur bases économiques.

Journal de la Société de Statistique de Paris. — Parijs, Juni 1925.

Yves-Guyot, Les facteurs du pouvoir d'achat.

The Geographical Journal. — Londen, Juli 1925.

F. G. Binney, The Oxford University Arctic expedition, 1924; The Royal research ship „Discovery"; *A. E. H.*, Historic instruments at Oxford; Ascent of Aconcagua; *Dr. Hamilton Rice's* expedition to the Rio Branco; *Amundsen's* polar flight.

Idem. — Londen, Augustus 1925.

A. F. R. Wollaston, The Sierra Nevada of Santa Marta, Colombia; The Oxford University Arctic expedition, 1924; *H. St. J. B. Philby*, The Dead Sea to Aqaba.

De Indische Gids. — Amsterdam, 1 Augustus 1925.

W. van Braam, Het Paketvaart-contract; *J. R. Beversluis*, Nederland in Indië; *Ed. van Ghert*, Een koloniaal avontuur in de XVIII eeuw; *Jb. Mallinckrodt*, Het priesterwezen bij de Dajaks van Kota Waringin; *G. Nypels*, Emigratie naar de Lampongsche districten.

The American Journal of International Law. — Concord, N. H., Juli 1925.

J. B. Scott, Grotius' de Jure Belli ac Pacis; the work of a lawyer, statesman and theologian; *C. van Vollenhoven*, Diplomatic prerogatives of non-diplomats; *J. F. Williams*, The League of Nations and unanimity; *N. A. M. Mackenzie*, The treaty-making power in Canada; *J. W. Stinson*, International sanctions and American law; *W. C. Carpenter*, The Red river boundary dispute.

Revue Générale de Droit International Public. — Parijs, Jan.-Apr. 1925.

P. Fauchille et *M. Sibert*, La loi agraire lithuanienne et les droits des minorités polonaises; *M. Travers*, La Cour permanente de justice internationale; *M. Moncharville*, L'exécution du mandat français au Togo et au Cameroun; *A. Millot*, Le mandat anglais pour l'Irak.

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT DER RIJKSMIDDELEN.

(In Guldens).

	September 1925	Sedert 1 Januari 1925	Overeenkomstige periode 1924
Directe belastingen.			
Grondbelasting	1.247.321	17.293.285	15.855.482
Personeele belasting ..	4.204.168	19.951.914	16.713.695
Inkomstenbelasting ..	5.076.408	70.139.130	73.927.849
Dividend- en tantiemebelasting	1.381.546	14.639.499	12.561.679
Vermogensbelasting ...	526.432	6.596.379	6.372.751
Accijnzen.			
Suiker	3.748.154	31.394.123	28.892.846
Wijn	517.044	1.864.696	1.747.084
Gedistilleerd	3.792.103	33.621.465	35.112.512
Zout	171.118	1.489.163	1.205.127
Bier	1.339.525	9.194.222	6.017.784
Geslacht	947.323	7.206.619	7.009.384
Tabak	1.559.244	13.388.417	12.221.511
Belast. op speelkaarten	4.439	65.933	72.639
Rijwielbelasting	—	6.478.599	5.233.008
Indirecte belastingen.			
Zegelrechten	2.109.230	17.789.690	13.752.940
Registratierechten	1.711.580	16.499.916	18.022.462
Successierechten	3.443.167	32.346.893	33.442.932
Invoerrechten.			
Gouden en zilver werken			
Belasting	90.335	726.200	662.054
Essaailoon	74	652	772
Statistiekrecht			
Mijnen	348.014	3.131.202	3.063.640
Domeinen	—	406.630	544.565
Domeinen	171.298	2.089.243	1.852.125
Staatsloterij	17.085	456.092	460.256
Jacht en visscherij	39.493	236.360	238.761
Loodsgelden	319.454	2.962.520	2.538.255
Totaal-Generaal ..	37.481.902	340.596.035	323.951.767

¹⁾ Hieronder begrepen f 432.739 wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionnaires in effecten, enz. (Beursbelasting). ²⁾ Idem f 3.905.594. ³⁾ Idem f 2.705.513. ⁴⁾ De door de Postadministratie t/m. Augustus jl. verstrekte opgaven in totaal ten bedrage van f 6.488.433, — zijn achteraf gebleken te hoog te zijn, in verband waarmee de ontvangst tot en met September, op een lager bedrag dan het genoemde, moest worden vastgesteld.

HEFFINGEN VOOR HET LEENINGFONDS 1914.

	September 1925	Sedert 1 Januari 1925	Overeenkomstige periode 1924
Verdedigingsbelast. Ia	157.930	1.977.902	1.878.408
Verdedigingsbelast. Ib	594.770	6.638.725	6.471.306
Verdedigingsbelast. II	1.482.140	18.326.611	20.657.608
Opcenten:			
Grondbelasting	254.994	3.479.849	3.183.267
Personeele belasting ..	793.038	3.909.722	3.220.987
Inkomstenbelasting ..	1.627.686	20.051.736	21.866.525
Vermogensbelasting ..	131.608	1.648.947	1.569.259
Dividend- en tantiemebelasting	455.910	4.831.035	4.145.354
Suiker	749.631	6.278.825	5.778.569
Wijn	103.409	372.939	349.417
Gedist. (binn.-en buitl.)	379.210	3.362.147	3.511.251
Zegelrecht van buitl. eff.	116.523	427.397	203.737
Totaal	6.846.849	71.305.835	72.835.688

SPLITSING VAN DE OPBRENGST DER GROND-, PERSONEELE-, INKOMSTEN- EN VERMOGENSBELASTING SEDERT 1 JANUARI 1925.

Dienstjaren	Grondbelasting	Personeele belasting	Inkomstenbelasting	Vermogensbelasting
1920/21	—	—	—	167
1921/22	—	—	—	1.681
1922/23	—	—	3.414.317	11.754
1923/24	148.465	1.367.598	9.587.168	47.705
1924/25	3.717.916	3.053.259	51.156.077	5.903.584
1925/26	13.426.904	15.531.057	5.981.568	631.488
Totalen ..	17.293.285	19.951.914	70.139.130	6.596.379

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Bk.	Disc. Wissels. 3½	3 Oct. '25	Zwits. Nat. Bk.	4	16 Juli '23
	Bel. Binn. Eff. 4	3 Oct. '25	N. Bk. v. Denem.	5½	7 Sept. '25
	Vrsch. in R.C. 5	3 Oct. '25	Zweed. Rbk	4½	8 Oct. '25
Javasche Bank	4½	20 Oct. '24	Bank v. Noorw.	5	14 Sept. '25
Bank van Engeland	4	1 Oct. '25	Bank v. Tajecho-		
Duitsche Rijksbk.	9	26 Feb. '25	slowakijë.	7	25 Mrt. '25
Bank v. Frankrijk	6	9 Juli '25	N. Bk. v. O'rijk.	9	3 Sept. '25
Belgische Nat. Bk.	5½	22 Jan. '23	N. Bk. v. Hong.	9	28 Mei '25
Fed. Res. Bank N.Y.	3½	26 Feb. '25	Bank v. Italië.	7	17 Juni '25
Bank van Spanje	5	23 Mrt. '23	Z.-Afr. Res. bnk	5½	

OPEN. MARKT.

	1925							1924	1923	1914
	17 Oct.	12-17 Oct.	5-10 Oct.	28 Sept. 3 Oct.	13-18 Oct.	15-20 Oct.	20-24 Juli			
Amsterdam Partic. disc.	3½/8	3¼-7/16	3½/16-3/8	3½/8-3/8	4½/8-5	2½/8-3/4	3½/8-3/16			
Prolong.	3¼	3-¼	2¾-3	3-½	4½/2-3¼	2½/2-3	2¼-3¼			
Londen Daggeld	2¼-3½	2½-4½	2-3¼	2-3½	2¼-4	2¼-3¼	1¾-2			
Partic. disc.	3½/16-3¼	3½/16-3¼	3½/16-3/8	3½/16-5/8	3½/8-3¼	3½/16-3/16	2¼-3¼			
Berlijn Daggeld	8-9½	8-10	8-10	8½-11						
Partic. disc.										
30-35 d...	7½/8	7½/8	7½/8-¼	7¼						
56-90 d...	7½/8	7-½	7	7			2½-1½			
Waren-wchsel.	8½/8	8½/8-9	8½/8-9	9						
New York 1) Call money	4½/2-3¼	4½/2-5¾/4	4½/2-5¾/4	4½/2-6¼/4	2-3¼	4-¾	1¾-2½			
Partic. disc.	3½/8	3½/8	3½/8	3½/8						

1) Call money-koers v. 16 Oct. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijd.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York **)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
13 Oct. 1925	2.48 1/8 1/16	12.04 1/2	59.22	11.34	11.36	100 1/2
14 " 1925	2.48 1/8 1/16	12.04 1/2	59.22	11.23	11.35	100 1/2
15 " 1925	2.48 1/8 1/16	12.04 1/2	59.22 1/2	11.18	11.33	100 1/8
16 " 1925	2.48 1/8 1/16	12.04 1/2	59.24 1/2	11.06	11.37	100 1/8
17 " 1925	—	12.04 1/2	59.25	11.16 1/2	11.35	100 1/2
19 " 1925	2.48 1/8	12.04 1/2	59.24	10.95	11.34	100 1/8
Laagste d.w. 1)	2.48 1/16	12.04 1/2	59.20	10.92 1/2	11.28	100 1/8
Hoogste d.w. 1)	2.48 1/8	12.04 1/2	59.26	11.35	11.40	101
12 Oct. 1925	2.48 1/8 1/16	12.04 1/2	59.22 1/2	11.44 1/2	11.36	100 1/2
5 " 1925	2.48 1/8 1/16	12.04 1/2	59.25	11.54 1/2	11.15	100 1/4
Muntpariteit	2.48 1/2	12.10	59.26	48.—	48.—	100

*) Notering te Amsterdam. **) Notering te Rotterdam. 1) Particuliere opgave.

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
13 Oct. 1925	47.98 1/2	35.07 1/2	7.37 1/2	1.20	9.85	35.72 1/2
14 " 1925	48.—	35.07 1/2	7.38	1.20	9.80	35.67 1/2
15 " 1925	48.—	35.07 1/2	7.36	1.20	9.80	35.68
16 " 1925	48.—	35.07 1/2	7.38	1.20	9.95	35.65
17 " 1925	48.—	35.05	7.37 1/2	1.20	—	—
19 " 1925	47.95	35.07 1/2	7.37 1/2	1.20	9.91	35.72
Laagste d.w. 1)	47.90	35.—	7.35	1.15	9.72	35.60
Hoogste d.w. 1)	48.05	35.20	7.40	1.25	10.07	35.80
12 Oct. 1925	48.—	35.07 1/2	7.38	1.20	9.95	35.77 1/2
5 " 1925	48.—	35.12 1/2	7.37	1.16 1/2	10.—	35.82 1/2
Muntpariteit	48.—	35.—	50.41	48.—	48.—	48.—

*) Notering te Amsterdam. **) Notering te Rotterdam. 1) Particuliere opgave.

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Hel-sing-fors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
13 Oct. 1925	66.72 1/2	60.87 1/2	50.27 1/2	6.27 1/2	102 3/4	2.49
14 " 1925	66.67 1/2	61.80	50.80	6.27 1/2	102 1/4	2.49
15 " 1925	66.65	61.50	50.25	6.27 1/2	102 1/2	2.49
16 " 1925	66.62 1/2	62.50	50.65	6.27 1/2	102 1/2	2.49
17 " 1925	66.60	62.25	50.55	6.27 1/2	102 1/8	2.49
19 " 1925	66.60	62.30	50.60	6.27 1/2	102 1/8	2.49
Laagste d.w. 1)	66.50	60.60	50.20	6.25	102 1/8	2.48 1/4
Hoogste d.w. 1)	66.75	62.65	50.95	6.30	103	2.49 1/4
12 Oct. 1925	66.82 1/2	60.35	49.90	6.27 1/2	102 3/4	2.49
5 " 1925	66.82 1/2	60.—	49.10	6.27	101 1/4	2.48 1/2
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	105	2.48 1/2

*) Notering te Amsterdam. **) Notering te Rotterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
13 Oct. 1925	4,84 1/8	4,52	23,80	40,19
14 " 1925	4,84 1/8	4,48	23,80	40,19
15 " 1925	4,84 1/8	4,47	23,80	40,20
16 " 1925	4,84 1/10	4,49	23,80	40,19
17 " 1925	4,84 1/16	4,46	23,80	40,19
19 " 1925	4,84 1/16	4,42	23,80	40,19
6 Oct. 1925	4,84 1/10	4,60	23,80	40,18
Muntpariteit	4,8667	19,30	23,81 1/4	40 1/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Londen	Noteerings-eenheden	3 Oct. 1925	10 Oct. 1925	12/17 Oct. '25 Laagste	17 Oct. '25 Hoogste
Alexandrië	Piast. p. £	97 15/32	97 1/2	97 15/32	97 17/32
*Bangkok	Sh. p. tical	1/10 1/2	1/10 3/8	1/10 1/8	1/10 1/2
B. Aires 1)	d. p. \$	45 9/32	46 19/32	46 1/8	46 7/8
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 3/16	1/6 5/16	1/6 5/32	1/6 7/16
Constantin	Piast. p. £	835	852 1/2	840	867
Hongkong	Sh. p. \$	2/4 3/8	2/5 1/16	2/5	2/6 1/8
Lissabon 1)	d. per Mil.	2 1/2	2 17/32	2 1/2	2 9/16
Mexico	d. per \$	26	26	25	27
Montevideo 1)	d. per \$	49 5/8	50 1/2	50 1/8	50 3/8
Montreal	\$ per £	4.85 5/8	4.83 1/2	4.83 1/2	4.83 3/4
R.d. Janeiro 1)	d. per Mil.	69 1/16	7 13/32	7 1/16	7 1/8
Shanghai	Sh. p. tael	3/3 1/2	3/2 9/16	3/2 1/2	3/3 1/4
Singapore	id. p. \$	2/4 3/16	2/4 3/16	2/4 1/8	2/4 1/8
Valparaiso 2)	peso p. £	39.70	39.60	39.60	39.70
Yokohama	Sh. p. yen	1/8 1/8	1/8 9/32	1/8 7/32	1/8 7/16

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS 3)

Londen 1)	N. York 2)	Londen
12 Oct. 1925..	33	84 11 1/2
13 " 1925..	33 1/8	84 11 1/2
14 " 1925..	32 15/16	84 11 1/2
15 " 1925..	32 15/16	84 11 1/2
16 " 1925..	32 7/8	84 11 1/2
17 " 1925..	33 1/8	84 11 1/2
18 Oct. 1924..	35 7/16	92 1/4
20 Juli 1914..	24 15/16	84/10

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine.

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

De Minister van Financiën maakt bekend:

Vorderingen	12 October 1925	19 October 1925
Saldo bij Nederl. Bank...	f —	f —
Saldo bij betaalmeesters...	4.086.354,12	3.332.677,28
Voorschot op ult. Sept. 1925 aan de gemeenten op voor haar door Rijk te heffen gem. ink. bel. en opcenten op Rijksink. bel.	65.390.361,16	65.390.361,16
Voorsch. aan de koloniën	19.494.398,02	22.066.048,06
Voorsch. a. h. buitenland	214.583.163,55	214.837.394,64
Daggeldleeningen tegen onderp. v. schatk. papier	—	—
Verplichtingen.		
Voorsch. door de Ned. Bank	f 12.360.840,82	f 14.995.720,87
Schatkistbilj. in omloop 1)	146.849.000,—	146.849.000,—
Schatkistprom. in omloop	128.660.000,—	121.660.000,—
Waarv. direct bij Ned. Bk.	20.000.000,—	13.000.000,—
Zilverbons (met inbegrip v. de bedragen bij de betaalmeesters in kas).....	18.580.946,—	18.604.304,—
Door den Postch. en Giro-dienst in 's Rijks Schatkist gestort.....	42.911.361,69	41.037.959,91
Schuld a. d. Bank v. Ned. Gemeenten.....	1.081.198,99	1.832.389,34

1) Waarvan f 37.056.000 vervallen op of na 1 April 1927.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

De Minister van Koloniën maakt bekend:

	10 October 1925	17 October 1925
Voorschot uit 's Rijks kas aan N.-I.	f 10.776.000,—	f 13.220.000,—
Ind. Schatk. prom. in oml.	44.650.000,—	44.650.000,—
Voorsch. Jav. Bk. aan N.-I.	13.333.000,—	10.235.000,—
Muntbiljetten in omloop.	34.834.000,—	35.487.000,—
Ten voordeele v. N.-I. geboekt beleggingsgeld v. h. N.-I. muntfonds....	6.161.000,—	6.222.000,—
Totaal	f 109.754.000,—	f 109.814.000,—

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 19 October 1925.

Activa.			
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 50.922.230,22 Bijbnk. " 14.672.011,69 Ag.sch. " 25.325.952,10	f.	90.920.194,01
Papier o. h. Buitenl. in disconto		—
Idem eigen portef.	f 243.881.374,—		
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.		243.881.374,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f 48.111.386,30 Bijbnk. " 11.387.959,12 Ag.sch. " 69.492.471,99	f	128.991.817,41
Op Effecten f 126.762.662,41		
Op Goederen en Spec. f 2.229.155,—		128.991.817,41
Voorschotten a. h. Rijk		13.012.601,10
Munt en Muntmateriaal			
Munt, Goud f 56.184.160,—		
Muntmat., Goud f 362.170.816,—		
	f 418.354.976,—		
Munt, Zilver, enz. f 23.036.479,08		
Muntmat., Zilver		441.391.455,08
Effecten			
Belegging Res.fonds. id. van 1/5 v. h. kapit.	f 6.457.514,29 " 3.991.050,69		10.448.564,98
Gebouwen en Meub. der Bank		5.171.000,—
Diverse rekeningen		38.761.761,61
	f		972.578.792,19
Passiva.			
Kapitaal f 20.000.000,—		
Reservefonds f 6.483.597,96		
Bijzondere reserve f 12.000.000,—		
Bankbiljetten in omloop f 886.959.305,—		
Bankassignatiën in omloop f 1.687.161,70		
Rek.-Cour. f Het Rijk saldo's: Anderen	f — " 33.999.958,97		33.999.958,97
Diverse rekeningen		11.448.768,56
	f		972.578.792,19
Beschikbaar metaalsaldo f 256.305.699,49		
Op de basis van 2/5 metaaldekking f 71.776.414,36		
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is. f 1.281.528.495,—		
Voornaamste posten in duizenden guldens.			

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opelschb. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
19 Oct. '25	418.355	23.036	886.959	35.687	256.306	48
12 " '25	418.355	22.753	897.944	25.206	255.921	48
5 " '25	418.355	22.745	907.839	26.313	253.713	47
28 Sept. '25	418.355	23.432	878.564	34.802	258.557	48
21 " '25	418.356	23.196	870.153	37.969	259.370	49
14 " '25	418.354	22.923	881.906	36.544	257.031	48
20 Oct. '24	497.678	10.570	961.329	23.919	310.665	51
25 Juli '14	162.114	8.228	310.437	6.198	43.521 ¹⁾	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Hier van Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenland	Diverse rekeningen ²⁾
19 Oct. 1925	90.920	13.000	128.992	243.881	38.762
12 " 1925	97.834	20.000	124.266	243.640	39.558
5 " 1925	101.591	22.000	126.493	243.429	41.428
28 Sept. 1925	83.135	—	127.620	243.323	38.371
21 " 1925	85.120	—	122.247	243.187	39.599
14 " 1925	90.027	—	124.302	243.028	39.866
20 Oct. 1924	150.381	12.000	159.551	45.257	140.941
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	20.188	509

¹⁾ Op de basis van 2/5 metaaldekking. ²⁾ Sluitpost activa.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opelschb. schulden	Discont.	Div. rekeningen ¹⁾
12 Sept. 1925..	1.001	1.702	661	982	246
5 " 1925..	1.002	1.773	602	980	210
29 Aug. 1925..	1.003	1.824	619	987	254
22 " 1925..	1.004	1.545	803	986	300
15 " 1925..	1.004	1.610	806	986	382
13 Sept. 1924..	1.146	1.503	898	1.045	515
5 Juli 1914..	645	1.100	580	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opelschb. schulden	Beschikk. metaal-saldo
10 Oct. 1925	187.000		334.000	70.000	106.200
3 " 1925	175.750		327.500	61.000	98.050
26 Sept. 1925	176.000		323.500	67.000	97.900
19 Sept. 1925	132.276	42.869	324.926	58.994	99.093
12 " 1925	132.313	43.390	325.048	61.657	98.973
5 " 1925	132.373	44.107	321.652	51.853	102.443
29 Aug. 1925	132.310	44.229	315.127	50.865	104.024
11 Oct. 1924	156.841	58.760	275.967	119.005	137.248
13 Oct. 1923	160.887	61.250	263.335	134.869	143.088
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ¹⁾

Data	Dts-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaal.	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
10 Oct. 1925		185.000		***	46
3 " 1925		180.500		***	45
26 Sept. 1925		180.000		***	45
19 Sept. 1925	17.752	29.251	101.328	55.738	46
12 " 1925	17.752	29.008	102.290	58.870	46
5 " 1925	17.895	30.963	92.904	55.385	47
29 Aug. 1925	17.627	32.010	86.230	53.131	48
11 Oct. 1924	34.741	18.130	102.701	32.523	55
13 Oct. 1923	38.011	28.676	97.902	35.180	58
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Basis 2/5 metaaldekking.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes		
			Bedrag	Bankbilj.	Gov. Sec.
14 Oct. 1925	155.843	143.134	293.735	56.250	242.537
7 " 1925	157.917	143.961	294.478	56.250	243.453
30 Sept. 1925	160.467	144.775	293.004	56.250	242.188
23 " 1925	160.660	142.911	291.731	56.250	240.566
16 " 1925	161.064	143.527	293.773	56.250	242.661
9 " 1925	161.378	144.196	295.402	56.250	244.379
14 Oct. 1924	128.484	123.450	287.090	27.000 ²⁾	242.860
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
14 Oct. '25	28.822	68.229	8.455	103.413	32.459	29
7 " '25	33.742	69.238	9.547	109.508	33.706	28 1/8
30 Sept. '25	36.773	75.576	27.110	102.391	35.442	27 1/8
23 " '25	36.934	75.364	17.047	114.473	37.499	28 1/2
16 " '25	38.014	71.445	17.450	111.040	37.286	29
9 " '25	37.911	72.431	13.232	115.771	36.932	28 1/8
14 Oct. '24	42.233	78.571	12.056	115.878	24.784	19,37
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 1/8

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits. ²⁾ Gouddekking.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in miljoenen francs.

Data	Goud	Waarv. in het buitenl.	Zilver	Te goed in het buitenl.	Butt. gew. voorsch. afd. Staat	Schatkistbiljetten ¹⁾	Wissels
15 Oct. '25	5.547	1.864	310	563	30.500	5.144	2.950
8 " '25	5.547	1.864	310	562	30.800	5.142	2.844
1 " '25	5.547	1.864	310	561	30.350	5.133	3.691
24 Sept. '25	5.547	1.864	310	561	28.900	5.130	3.212
17 " '25	5.547	1.864	310	562	28.800	5.129	3.179
16 Oct. '24	5.544	1.864	302	571	22.800	4.812	4.872
23 Juli '14	4.104	—	640	—	—	—	1.541

Data	Waarvan op het buitenl.	Uitgestelde Wissels	Beleeningen	Circulatie	Rekg. Courant	
					Particulieren	Staat
15 Oct. '25	17	6	2.662	46.914	2.261	45
8 " '25	17	6	2.745	47.165	2.282	36
1 " '25	15	6	2.677	46.354	2.719	23
24 Sept. '25	14	6	2.841	45.557	2.144	33
17 " '25	19	6	2.864	45.613	2.117	12
16 Oct. '24	22	9	2.784	40.570	1.773	13
23 Juli '14	8	—	769	5.912	943	401

¹⁾ In disc. genomen wegens voorsch. v. d. Staat a. buitenl. regeeringen.

DUITSCHER RIJKBANK.

Voornaamste posten in miljoenen Reichsmark.

Data	Goud	Daarvan bij buit. circ. banken 1)	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
10 Oct. 1925	1.174,7	94,6	321,4	1.636,0	13,7
30 Sept. 1925	1.174,7	98,6	318,9	1.717,3	56,4
23 " 1925	1.174,8	128,6	284,5	1.528,5	8,5
15 " 1925	1.144,5	98,6	332,6	1.601,6	11,3
7 " 1925	1.144,0	98,6	351,8	1.700,5	14,1
31 Aug. 1925	1.138,4	93,0	357,5	1.765,0	33,0
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effecten	Diverse Activa 2)	Circulatie	Rek.-Crt.	Diverse Passiva	Door Rijksb. geheer-disc.
10 Oct. 1925	207,1	555,4	2.607,8	645,1	435,3	542,0
30 Sept. 1925	202,3	460,0	2.649,1	620,2	429,5	531,5
23 " 1925	202,1	669,3	2.311,7	881,5	473,9	494,5
15 " 1925	202,1	612,9	2.413,3	814,6	466,1	469,4
7 " 1925	202,0	531,7	2.559,3	701,7	460,3	448,9
31 Aug. 1925	201,9	470,6	2.594,6	701,0	440,4	490,4
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,-	40,0	—

1) Onbelast. 2) W.o. Rentenbankscheine 30,23, 15, 7 Sept., 31 Aug., resp. 120,2; 342,1; 276,1; 193,9; 121,6 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

Voornaamste posten in miljoenen francs.

Data	Metaal Incl. buit. tent. sald. in h. buit.	Beleeningen van tegoed in h. buit.	Beleeningen van promiss. provincien.	Binnenlandsche wissels	Beleeningen	Voorschot aan den Staat	Circulatie	Rek.-Crt. Particulieren
15 Oct. '25	390	85	480	1.395	428	5.200	7.749	212
8 " '25	390	85	480	1.387	429	5.200	7.731	250
1 " '25	389	85	480	1.401	474	5.200	7.760	232
24 Sept. '25	389	85	480	1.264	370	5.200	7.582	245
17 " '25	388	85	480	1.243	375	5.200	7.602	196
10 " '25	388	85	480	1.318	361	5.200	7.646	187
16 Oct. '24	358	85	480	1.254	400	5.250	7.617	192

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Goudvoorraad		Wettig betaalmiddel, Zilver etc.	Wissels	
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes		In herdisc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
30 Sept. '25	2.760,0	1.436,1	105,6	633,2	268,3
23 " '25	2.765,5	1.454,4	105,4	640,7	238,5
16 " '25	2.772,7	1.537,6	109,0	487,9	212,0
9 " '25	2.770,7	1.495,5	110,2	639,2	214,1
2 " '25	2.776,7	1.484,8	121,2	576,9	213,2
26 Aug. '25	2.762,2	1.498,8	125,4	579,7	201,5
1 Oct. '24	3.045,2	2.062,1	85,8	266,8	138,5

Data	Belegd in U.S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circulatie	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking-perc. 1)	Algem. Dekking-perc. 2)
30 Sept. '25	342,9	1.685,1	2.268,0	116,4	69,8	72,5
23 " '25	323,1	1.670,3	2.267,5	116,4	70,2	72,9
16 " '25	409,2	1.677,3	2.230,2	116,4	70,9	73,7
9 " '25	327,1	1.680,1	2.244,5	116,4	70,5	73,4
2 " '25	326,2	1.637,7	2.235,7	116,4	71,6	74,8
26 Aug. '25	332,2	1.615,9	2.236,5	116,3	71,6	75,0
1 Oct. '24	576,0	1.745,0	2.214,0	112,0	76,9	79,1

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Aantal banken	Disconto's en beleeningen	Beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
23 Sept. '25	725	13.632	5.416	1.648	18.093	5.189
16 " '25	727	13.598	5.464	1.628	18.293	5.185
9 " '25	727	13.442	5.457	1.651	18.050	5.203
2 " '25	727	13.475	5.443	1.635	18.098	5.199
26 Aug. '25	728	13.375	5.471	1.638	18.010	5.204
24 Sept. '24	747	12.677	5.331	1.612	17.527	4.664

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 19 October 1925.

De gunstige afloop van de conferentie te Locarno heeft de beurs te Parijs niet vermogen te stimuleeren. De reden hiervoor was de daling van het Fransche betaalmiddel, welke nog sterker naar voren is getreden, doordat de Belgische franc inmiddels den Franschen voorbijstreefde. De schuldregeling van België heeft klaarblijkelijk een goeden indruk gemaakt, terwijl de onzekerheid ten aanzien van het gaans van Frankrijk in dit opzicht zal doen, den koers van het betaalmiddel sterk heeft gedrukt. In verband hiermede was de beurs te Parijs doorgaans ongeanimeerd gestemd, met uitzondering van de buitenlandse aandeelsoorten. Ook de besprekingen omtrent op handen zijnde belastingplannen hebben vele bezitters van Fransche fondsen aanleiding gegeven tot realisatie over te gaan.

Daarentegen heeft de markt te Berlijn een veel beter aspect vertoond, vooral tegen het einde der berichtperiode, toen de invloed der goede berichten uit Locarno zich doorzette. Ook de betekenis van de discontoverlaging der Gold-diskontbank drong toen tot de beurs door. Belangrijke buitenlandse kooporders steunden de beweging. Aandeelen Reichsbank, Deutsche Bank en Berliner Handelsgesellschaft waren gevraagd. Ook een aantal belangrijke montaanondernemingen was beter, vooral Rhein-Elbe-Union. De Electromarkt lag zeer vast; ook in chemische aandelen werd een levendige vraag tegen stijgende koersen bevredigd. De scheepvaartmarkt vertoonde belangrijke koersstijgingen.

Te Londen is de tendens vrij kalm gebleven. De groote levendigheid op de aandeelenmarkt, voornamelijk in rubberaandeelen, platinafondsen, e.d. is in de achter ons liggende dagen niet meer op te merken geweest. Ook de beleggingsmarkt heeft een afwachtende houding aangenomen, voornamelijk in verband met de onzekerheid ten aanzien van de ontwikkeling van de geldrente, nu voortdurend goud de Bank of England verlaat.

Te New York is zeer groote levendigheid ontstaan. Vrijwel over de geheele linie was de fondsenmarkt aanmerkelijk in herstel. Op den voorgrond hebben aandelen van automobiel-ondernemingen gestaan, doch over het algemeen bleken industriele fondsen goed gezocht. De omzetten hebben een ongekende hoogte bereikt. De kooplust werd aangewakkerd door de ruime geldmarkt en de overtuiging, dat de Federal Reserve Bank te New York niet tot een verhooging van het disconto zou overgaan.

Ten onzent heeft de conferentie te Locarno weinig of geen invloed uitgeoefend. Ternauwernood is er eenige aandacht aan besteed. Zelfs was de markt, onmiddellijk na het bekend worden van den gunstigen afloop, iets minder ganimeerd, hetgeen echter evenmin in verband met de besprekingen in Zwitserland heeft gestaan. De beleggingsafdeeling is tamelijk onbewogen geweest, zoowel voor inheemsche als voor buitenlandse soorten. 6 pCt. Ned. Werk. Schuld 1922: 106 $\frac{1}{16}$, 106 $\frac{1}{8}$; 4 $\frac{1}{2}$ pCt. Ned. Werk. Schuld 1917: 98 $\frac{1}{2}$, 98 $\frac{1}{4}$, 98 $\frac{1}{2}$; 7 pCt. Ned. Indië: 101 $\frac{3}{4}$, 102, 101 $\frac{15}{16}$; 5 pCt. Brazilië 1913 £ 20-100: 63 $\frac{1}{4}$, 64; 8 pCt. Sao Paulo: 103 $\frac{15}{16}$, 104 $\frac{1}{8}$.

Wat de aandelenmarkten betreft, heeft de rubberafdeeling een groot deel van de activiteit, welke hier weken lang heeft geheerscht, moeten inboeten. De hoofdoorzaak is wel te vinden in de onzekerheid betreffende hetgeen op 1 November a.s. zal gebeuren ten aanzien van de uitbreiding van het uitvoerpercentage uit Britsch-Indië. Van verschillende zijden is n.l. aangedrongen op een sterker uitbreiding dan die van de reglementaire 10 pCt. Hoewel men in rubberkringen de overtuiging is toegedaan, dat zelfs een totale opeffing van het plan Stevenson geen verlichting zou brengen ten opzichte van de moeilijkheid om direct leverbare rubber te verkrijgen, heeft de markt zelve, zoowel voor het product, als voor de aandelen, sterk gereageerd op de mogelijkheid van een groter uitvoer uit de Britsch-Indische bezittingen. Ter beurze wordt dit aangezien als een bewijs, dat de markt weer meer in handen der speculatie is gekomen, welke uit den aard der zaak gevoeliger is voor verschillende berichten dan de groepen der beleggers. De reactie is echter telkens afgewisseld met een herstel, waarbij ten slotte evenwel een iets lager niveau werd bereikt. Amsterdam Rubber: 367 $\frac{1}{2}$, 350 $\frac{1}{8}$; 368 $\frac{1}{2}$; 361 $\frac{1}{8}$; Deli Batavia Rubber: 242, 220, 240, 235 $\frac{1}{4}$; Hessa Rubber: 433, 409, 435 $\frac{1}{4}$, 430; Java Caoutchouc: 218, 203, 224, 212 $\frac{1}{2}$; Lampong Sumatra Rubber: 264, 251 $\frac{1}{2}$, 272 $\frac{1}{2}$, 268 $\frac{1}{2}$; Ned. Ind. Rubber & Koffie: 287 $\frac{1}{2}$, 279 $\frac{1}{2}$, 297, 301; Oost Java Rubber: 375 $\frac{1}{2}$, 353 $\frac{1}{2}$, 383, 360; R'dam Tapanoeeli: 166 $\frac{1}{2}$, 156, 171; Sumatra Caoutchouc: 316, 326 $\frac{1}{2}$, 317; Serbadjadi: 352 $\frac{1}{4}$, 335, 362, 352; Wai Sumatra Rubber: 298, 287, 310, 296 $\frac{1}{2}$.

Tabaksaandeelen zijn vrij vast gebleven, hoewel sommige soorten, zij het op een afstand, met de fluctuaties in rubberfondsen mede zijn gegaan. Hier heeft echter de beschouwing omtrent de toekomst van de tabak der verschillende ondernemingen de overhand behouden en waar deze gunstig bleek te zijn, konden de desbetreffende fondsen in de meeste gevallen hun niveau lichtelijk verbeteren. Arendsburg: 501½, 494½, 499½; Besoeki Tabak: 300, 300½, 302½; Deli Batavia: 393¾, 399, 396; Deli Mij.: 426%, 412½, 422¾; Senembah: 492½, 486½, 495, 492¼.

De *suikermarkt* daarentegen bleek aangeboden te zijn. Wel is dit niet tot niting gekomen in sterk sprekende koersverschillen, omdat de handel aan onze beurs in deze afdeeling zeer klein is gebleven. Aan den anderen kant was het geringe aanbod reeds voldoende om een koersafbrokkeling in het leven te roepen. De hoofdoorzaak van deze beweging was te vinden in de ongeanimeerde houding van Cubasuiker te New York, waarvan de noteeringen vrijwel onafgebroken een dalende lijn te aanschouwen hebben gegeven. Cultuur Mij. der Vorstenlanden: 150%, 149%, 148½; Handels Verg. Amsterdam: 556, 548½, 544¾; Ned. Ind. Suiker Unie: 207½, 204, 201¼; Poerworedjo: 106, 105, 104; Sindanglaet: 400, 391, 385; Tjepper: 569, 565, 559.

De *petroleummarkt* was iets beter gestemd, hoewel het hoofdfonds, Koninklijke Petroleum Maatschappij, hiervan niet in de eerste plaats heeft kunnen profiteren. De stemming was hier wel vast, doch zonder op den voorgrond tredende eigenschappen. De animo concentreerde zich sterker op aandelen: Geconsolideerde Hollandsche Petroleum Maatschappij, welke tot iets hooger prijs uit de markt werden genomen, in verband met berichten omtrent een bevredigenden gang van zaken in de desbetreffende nijverheid in Roemenië. Dordtsche Petr. Ind. Mij.: 359, 360, 356; Geconsolideerde Holl. Petr. Cy.: 164½, 166, 167½; Kon. Petroleum Mij.: 386%, 381½, 383%.

Scheepvaartandeelen zijn voor een groot deel weder teruggekeerd tot de lustelooze houding van eenigen tijd geleden. Een uitzondering werd echter gevormd door de aandelen in de op Nederlandsch-Indië varende ondernemingen, welke doorgaans hun peil goed konden handhaven en, in sommige gevallen, zelfs konden verbeteren. Ook bestond eenige aandacht voor aandelen Koninklijke Nederlandsche Stoomboot Maatschappij. Holland Amerika Lijn: 66, 65½, 65; Java China Japan Lijn: 108½, 110, 107, 108; Kon. Ned. Stoomboot Mij.: 76%, 74½, 79; Ned. Scheepvaart Unie: 159%, 160%, 161½; Stoomvaart Mij. Nederland: 163½, 167½, 169%.

Van *binnenlandsche industriële aandelen* hebben kunstzijde-ondernemingen door een vaste houding de belangstelling getrokken. In de eerste plaats was dit het geval voor aandelen Maekubee, welke, in verband met voortgezette geruchten omtrent een introductie dezer aandelen aan de beurs van Londen, tot vrij sterk verhoogde koersen gezocht waren. In het verder verloop van de berichteweek hebben zich aandelen Hollandsche Kunstzijde Industrie hierbij gevoegd, waarvoor ook hogere prijzen werden besteed. Hoewel de hoogste noteeringen niet behouden konden blijven, is de ondergrond opgewekt gebleven. Jurgens-aandelen waren iets aangeboden voor de gewone en gevraagd voor de preferente soorten. De aandelen der overige ondernemingen konden over het algemeen hun niveau iets verbeteren. Centrale Suiker Mij.: 118, 117, 119½; Hollandsche Kunstzijde Industrie: 152%, 156%, 163½; Jurgens: 130½, 128, 127½; Maekubee: 147½, 150½, 157¾, 154½; Ned. Kunstzijdefabriek: 368%, 363, 372, 368½; Philips Gloeilampen: 418%, 413, 411¾.

Mijnaandeelen waren kalm en vrijwel zonder fluctuaties. Alg. Exploratie Mij.: 128½, 123¼, 124; Billiton 1e Rubriek: 598, 602, 585 (ex div.), 590; Redjang Lebong: 316½, 317½, 318; Siloengkang: 44¼, 40, 38.

De afdeeling voor *bankaandeelen* bleef rustig. Amsterdamsche Bank: 159¾, 157½, 158½; Holl. Bank voor Zuid-Amerika: 74½, 76¼, 78; Koloniale Bank: 173, 172¼, 173¼; Ned. Ind. Handels Bank: 142, 143, 141½; Ned. Handel Mij.: 143¾, 144½, 143¾; R'damsche Bankverg.: 72, 71¼, 71; Twentsche Bank: 132, 134, 133.

Amerikaansche aandelen werden, met uitzondering van aandelen Wabash, Central Leather en Intercontinental Rubber, aan onze markt nagenoeg niet verhandeld. De tendens was ten onzent, in tegenstelling met Wall Street, niet opgewekt. Anaconda Copper: 907½, 901½, 899½; Studebaker: 1530, 1630, 1570; United States Steel Corp.: 122½, 126%, 124¼; Atchison Topeca: 123½, 122, 121¾; Erie: 31¾, 31%; New York Ontario & Western Rv.: 28, 27½, 26¼; Wabash Rv.: 40¼, 38, 37½.

De *geldmarkt* was onveranderd; prolongatie noteerde doorgaans 3¼ pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 20 October 1925.

De weerberichten in verschillende landen van het Zuidelijk Halfrond zijn iets minder gunstig. Vooral in Australië, doch ook in Indië en Zuid-Afrika en in nog mindere mate in Argentinië is meer regen gewenscht. Niet alleen, dat de berichten over droogte nog verre van alarmeënd zijn maar bovendien staan de oogsten, die er eventueel onder zouden lijden nog niet voor de deur en de beschikbare hoeveelheid graan is voorloepig zoo veel grooter dan de behoefte, dat de markten nog bijna niet door deze berichten beïnvloed worden.

Ook in de afgelopen week was de handel in tarwe in de meeste landen zeer beperkt. Van de verschillende tarwesoorten wordt de Canadeesche zowel wegens den prijs, alsook wegens haar eigenschappen verreweg het meest verhandeld. De prijzen der markten in de Staten zijn in verhouding te hoog, zoodat export slechts sporadisch en dan van bijzondere soorten mogelijk is. Duitsche en Poolsche tarwe bleven aangeboden tot lage prijzen met slechts matige zaken. Rusland verkocht evenmin veel tarwe en ook de verschepingen van dit land waren aanzienlijk minder, doch de laatste berichten doen vermoeden, dat dit land toch spoedig weer ruimer aan de markt zal komen, al zal er hoogstwaarschijnlijk niet zooveel graan geëxporteerd kunnen worden als aanvankelijk door de Soviet-Regering geschat werd. Het totaal der verschepingen van tarwe naar Europa was zeer ruim, door groote afladingen van Canadeesche tarwe; andere landen droegen slechts zeer weinig bij.

Rogge werd niet door Rusland aangeboden, wat de markt een veel vaster aanzien gaf. In de meeste gevallen bleef Noord-Amerikaansche rogge nog te duur in prijs, zoodat slechts weinig nieuwe zaken in dit artikel tot stand kwamen en ook de markt in Chicago toonde niet veel vastheid. Waarschijnlijk zal Rusland ook spoedig weer rogge aanbieden, maar voor het oogenblik is er toch veel minder druk op de Continentale markten, vooral ook omdat Duitse en Poolsche rogge hooger in prijs zijn.

Nadat maïs aanvankelijk nog verder in prijs daalde, vooral voor Zuid-Afrikaansche witte, waarvan eenige ladingen tot liquidatieprijzen in Rotterdam gedetailleerd werden, kwam er overal een betere stemming. De consumptie, die sterk had teruggehouden begon meer belangstelling te tonen, speciaal voor de zeer goedkope Zuid-Afrikaansche maïs. Ook voor Plata was meer belangstelling en niettegenstaande de termijnmarkt in Argentinië daalde, hield de prijs zich goed in Europa, ja verbeterde zelfs nog. Een lading Roemeensche maïs werd naar Rotterdam verkocht. Onze markt toonde trouwens in het algemeen veel meer levendigheid. Ook in Noord-Amerika was de stemming aanvankelijk vaster onder invloed van kleine aanvoeren en geringe voorraden, maar de fluctuaties waren niet groot en ten slotte werd het weer flauwer. Naar men zegt, zijn de boeren niet tevreden met de prijzen en houden de maïs terug, maar daar de eigenlijke oogstbeweging eerst in het einde van November begint, zal men vóór dien tijd moeilijk kunnen nagaan, wat dit terughouden voor invloed heeft.

De verschepingen waren vooral zeer groot van Zuid-Afrika, waarschijnlijk ten gevolge van het eindigen der zeeliedenstaking.

Een lading gerst die door de oorspronkelijke koopers geweigerd werd, werd door de Russen wederom verkocht en wel naar Rotterdam. Overigens was er in Russische gerst veel minder aanbod. De noteeringen te Winnipeg fluctueerden sterk, de prijzen waren ten slotte in Europa nogal wat hooger, vooral voor December verscheping, die door Amerika tot veel hooger prijzen dan spoedige aflading werd aangeboden.

Haver werd er zeer weinig verscheept en ook de handel was zeer klein. De prijzen zijn tamelijk stabiel, doch de kooplust is gering.

Zie voor den staat volgende pagina.

SUIKER.

De verschillende suikermarkten waren ook deze week ongeanimeerd met langzaam afbrokelende prijzen.

In Amerika vinden raffinadeurs, hoewel zij slechts kleine voorraden bezitten, nog geen aanleiding tot belangrijke aankopen, en dekken hunne behoeften ter voorziening der consumptie slechts mondjesmaat.

De noteeringen in New York waren als volgt:

	Sp. C.	Dec.	Jan.	Mrt.	Mei
Slot voorafgaande week	3.94	2.18	2.18	2.23	2.32
Opening verslagweek	3.94	2.17	2.17	2.22	2.32
Slot verslagweek	3.83	2.07	2.13	2.21	2.30

De ontvangsten in de Atl. havens der V.S. bedroegen

Noteeringen.						
Data	Chicago			Buenos Aires		
	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Haver Dec.	Tarwe Nov.	Mais Nov.	Lijnzaad Nov.
17 Oct. '25	147½	76¼	39½	12,—	7,90	18,75
10 „ '25	143¾	75¾	40½	11,90	8,15	19,25
17 Oct. '24	151	109¼	54	15,75	11,60	23,45
17 Oct. '23	106½	77¼	42¼	12,40	9,65	24,50
17 Oct. '22	115½	68½	43	12,35 ¹⁾	8,35 ¹⁾	20,70 ¹⁾
20 Juli '14	82	56½	36¼	9,40	5,38	13,70

1) Per October.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Soorten	19 Oct. 1925	12 Oct. 1925	20 Oct. 1924
Tarwe*	15,50	15,—	16,25
Rogge (No. 2 Western) ..	9,75	9,80	15,25
Mais (La Plata)	193,—	200,—	245,—
Gerst (48 lb. malting) ..	196,—	192,—	265,—
Haver	10,75 ⁴⁾	10,75 ⁴⁾	13,75 ⁴⁾
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ¹⁾	13,70	13,75	15,50
Lijnzaad (La Plata)	422,—	433,—	510,—

1) per 100 KG. 2) per 2000 KG. 3) per 1960 KG. *No. 2 Hard/Red Winter Wheat. 4) Canada No. 3.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	11/17 October 1925	Sedert 1 Jan. 1925	Overeenk. tijdvak 1924	11/17 October 1925	Sedert 1 Jan. 1925	Overeenk. tijdvak 1924	1925	1924
Tarwe	30.033	977.759	963.303	2.992	20.866	24.110	998.625	987.413
Rogge	11.134	224.613	425.230	—	350	3.775	224.963	429.005
Boekweit	303	17.756	16.196	—	—	528	17.756	16.724
Mais	12.787	615.419	604.408	100	58.933	92.365	674.352	696.773
Gerst	10.182	198.287	243.781	1000	9.466	31.630	207.753	275.411
Haver	398	177.939	170.723	—	252	1.196	178.191	171.919
Lijnzaad	8.626	188.812	188.888	—	46.894	55.269	235.706	244.157
Lijnkoek	5.578	155.955	164.607	—	—	700	155.955	165.307
Tarwemeel	1.772	99.286	192.194	241	16.074	21.742	115.360	213.936
Andere meelsoorten	672	7.328	6.035	—	—	—	7.328	6.035

deze week 41.000 tons, de versmeltingen 64.000 tons (tegen 57.000 in 1924) en de voorraden 124.000 tons.

Cubasuiker werd verhandeld tot prijzen dalende van 2.12½ ¢c. tot 2.06¼ ¢c. & fr. New York., terwijl prompte verscheping naar Europa Sh. 10/6 tot Sh. 10/3 noteerde.

De Cubastatistiek is als volgt:

	1925	1924	1923
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 10 Oct.	24.073	26.369	20.047
Tot. 1 Dec. '24-10 Oct.	4.772.413	3.841.770	3.443.705
Weekexport 10 Oct.	55.948	50.935	53.932
Totale export 1 Jan.-10 Oct.	4.216.210	3.639.478	3.235.793
Totale voorraad op 10 Oct.	562.508	202.292	207.918

In Europa komen nu de eerste afleveringen van biet-suiker binnen.

De zichtbare voorraden zijn volgens Czarnikow:

	1925	1924	1923
	Tons	Tons	Tons
Duitschland 1 Sept.	82.000	70.000	264.000
Tsjechoslowakije 1 Sept.	76.000	18.000	31.000
Frankrijk 1 Sept.	70.000	52.000	75.000
Nederland 1 Sept.	83.000	36.000	27.000
België 1 Sept.	35.000	14.000	24.000
Engeland 1 Oct.	294.000	148.000	257.000
Europa ..	640.000	338.000	678.000
V.S. Atlant. havens 14 Oct. ...	124.000	66.000	88.000
Cuba alle havens 10 Oct.	562.000	202.000	208.000
Totaal ..	1.326.000	606.000	974.000

De Board of Trade statistiek over September wordt met de volgende cijfers bekend gemaakt:

	September		Januari/Sept.	
	1925	1924	1925	1924
Import Ruwsuiker ...	92.659	96.075	1.002.353	943.701
„ Geraffineerd .	53.692	17.728	533.285	393.685
Totaal	146.351	113.803	1.535.638	1.337.386
Voorraad in Entrepot	240.800	104.150	—	—
„ in Raffinaderij	45.750	38.950	—	—
Opbrengst ..	72.524	75.371	654.004	699.523
Tot. binnenl. verbruik	137.729	126.011	1.263.141	1.197.464
Totale uitvoer	7.155	15.250	50.901	68.130
Voorr. op 31 Aug. ...	1925 { 313.850	1924 { 209.000 tons		
„ „ 30 Sept. ..	286.550	143.100		

Op Java blijft de markt zeer kalm met slechts sporadische afdoeningen van disponibile suiker tot eene fractie beneden de laatste prijzen. Het rendement van 148 fabrieken bedroeg op 1 October ruim 12½ pCt. meer dan op dat tijdstip verleden jaar.

Ook hier te lande brokkelden prijzen geleidelijk af wegens voortdurende realisatie-verkoop. De markt sloot in zeer kalme stemming op de volgende prijzen:

October en December f 15¼ verkoopers.

Mei. „ 16¼ „

De omzet bedroeg deze week ca. 4300 tons.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Oct./Dec.	Londen.		New York 96° Centrifugals	
		Tates Cubes No. 1	White Java's f.o.b. per Oct./Nov.		Cuba's 96° c.i.f. Oct./Nov.
19 Oct. '25	kristalsuiker basis 99°	Sh.	Sh.	Sh.	\$ cts.
12 „ '25	f 15 ¹⁵ / ₃₂	31/9	12/1½	10/-	3,80
19 Oct. '24	„ 15 ²³ / ₃₂	32/3	12/7½	10/3	3,94
19 Oct. '23	„ 22 ¹¹ / ₁₆	42/-	20/7½	22/-	6,03
	ruwsuiker basis 88°	60/9	24/6	32/-	7,66
4 Juli '14	f 11 ¹³ / ₃₂	18/-	—	—	3,26
	basis 99°	—	—	—	—
	f 14 ¹³ / ₃₂	—	—	—	—

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 14 October 1925.

Het Amerikaansche Bureau Rapport, dat verleden week gepubliceerd werd, was in alle opzichten een verrassing. Dit nieuwe Rapport gaf een oogstraming van 14.759.000 balen, terwijl het vorig rapport den oogst op minder dan 14.000.000 balen schatte, ondanks de ongunstige weerberichten, die sedert gepubliceerd zijn. Dit bericht oefende natuurlijk grooten invloed op de markt uit en van Woensdag tot Vrijdag daalden katoenprijzen ongeveer een penny, welk niveau zich met enkele kleine fluctuaties kon handhaven. Over het algemeen neemt men echter nog niet zoo grif aan, dat deze laatste schatting werkelijk het juiste aantal balen aangeeft, dat de oogst zal kunnen opleveren en verdere berichten van Amerika worden met belangstelling tegemoet gezien. Wel is men van meening, dat de oogst inderdaad groot zal zijn, doch het enorme verschil der beide laatste schattingen heeft het gebrek aan vertrouwen in deze Bureau-schattingen wel vergroot. Het officieele rapport over den Egyptischen oogst geeft ook een verbetering aan, hoewel particuliere schattingen het hiernede niet onverdeeld eens zijn. Prijzen van Egyptische katoen zijn ongeveer 1 penny per lb. gedaald in overeenstemming met prijzen van Amerikaansche.

De daling in prijzen van Amerikaansche katoen heeft ten gevolge gehad, dat aan garenzaken voorloopig geheel een einde is gekomen. Koopers houden zich afzijdig totdat de markt weer op een vaster niveau zal zijn gekomen. Diverse orders komen van het Continent binnen, doch spinners rapporteren over het algemeen weinig nieuws. Overzeesche koopers schijnen te verwachten, dat de geheele daling van katoenprijzen zich in garenprijzen zou weerspiegelen, doch spinners doen hun uiterste best hiervan een gedeelte voor zichzelf te houden. Voor vlugge levering is het ten minste bijna onmogelijk de volle reductie te verkrijgen. De cijfers van den Board of Trade voor garen-exporten over de maand

September zijn thans gepubliceerd en geven een welkome vermeerdering aan vergeleken bij de overeenkomende maanden in 1923 en 1924. Deze vermeerdering valt speciaal voor Duitschland op, welke markt gedurende de afgelopen maand twee en een half maal zoo veel heeft afgenomen als gedurende September 1924. Holland en de Balkan toonen ook een belangrijke verbetering vergeleken bij verleden jaar, hoewel Indië en China belangrijk minder gekocht hebben.

De doekmarkt schijnt door de plotselinge daling van katoenprijzen niet zoo ontreedder te zijn als men in dit verband wel had mogen verwachten. Door dergelijke ingrijpende prijsveranderingen houden koopers zich nog wat afzijdig en de geboekte orders zijn nog van weinig betekenis. Een verblijdend teeken is echter de verbeterde vraag van Calcutta, waaruit wel blijkt, dat daar flinke posten grey shirtings, grey dhooties en lichtere gebleekte soorten geboekt zijn. Over het algemeen blijven prijzen vast en de toon is optimistisch. Voor China en de Straits gaat wel iets om, doch met uitzondering van Calcutta zijn er geen orders van betekenis geplaatst.

7 Oct. 14 Oct.	Oost. koersen.	6 Oct. 13 Oct.
Liverpoolnoteeringen.	T.T. op Br. Indië	1/6 5/8 1/6 5/8
F.G.F. Sakellaridis	27,95 25,35	T.T. op Hongkong
G.F. No. 1 Oomra	9,35 8,70	T.T. op Shanghai
		3/2 1/2 3/2 1/2

Noteering voor Loco-Katoën.
(Middling Uplands.)

	16 Oct. 1925	9 Oct. 1925	2 Oct. 1925	17 Oct. 1924	16 Oct. 1923
New York voor Middling ...	21,65 c	22,10 c	23,15 c	23,45 c	30,25 c
New Orleans voor Middling	21,03 c	21,20 c	22,48 c	22,50 c	29,25 c
Liverpool voor Middling ...	11,54 d	11,53 d	12,72 d	13,53 d	17,17 d*)

*) Voor fully middling ouden Standaard.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen).

	1 Aug. '25 tot 9 Oct. '25	Overeenkomstige periode	
		1924	1923
Ontvangsten Gulf-Havens.	2381	1893	1802
" Atlant. Havens			
Uitvoer naar Gr. Brittannië	359	401	370
" "t Vasteland etc.	980	688	670
" " Japan	107	77	94

Voorraden.
(In duizendtallen balen).

	9 Oct. '25	Overeenkomstig tijdstip	
		1924	1923
Amerik. havens	989	713	594
Binnenland	1128	784	806
New York	29	70	12
New Orleans	331	169	91
Liverpool	149	160	106

KOFFIE.

Ook over de afgelopen week valt niet veel nieuws te berichten. De stemming bleef over het algemeen genomen onveranderd, dat wil zeggen: voor loco stil, doch voor termijnen vrij vast. De noteeringen aan de termijnmarkt, die eerst iets inzakten, herstelden zich weder en sloten zelfs, althans voor de latere maanden, ongeveer 1 1/2 à 2 ct. hooger dan verleden week. Die van de dichtbijzijnde maanden zijn slechts weinig hooger. De oorzaak hiervan is voor een deel te zoeken in den nog steeds gebrekkigen afzet van loco en van stoomend, terwijl bovendien de vraagprijzen van Brazilië, die sedert verleden week volstrekt niet gestegen zijn en zelfs hier en daar een fractie gedaald, hierop kunnen invloed deden gelden.

De waarde van de Milreis in Brazilië, die verleden week zoodanig gestegen was, dat toen reeds een wisselkoers op Londen bereikt werd van 7 5/8 d. zakte iets in, doch herstelde zich daarna weder op 7 19/32. Was in den aanvang de stijging van den koers in hoofdzaak te wijten aan de gunstige handelsbalans en aan de reeds meermalen besproken intrekking van een gedeelte van het in omloop zijnde papieren geld, thans schijnen de sprongen, waarmee de koers in den laatsten tijd op en neder gaat, ook voor een groot deel toegeschreven te moeten worden aan speculatie, en volgens berichten uit Amerika zou in financiële kringen aldaar de scherpe rijzing van de laatste vier weken overdreven en ongezonder genoemd worden. In elk geval is de loop van den koers op de houding van

Braziliaansche exporteurs van beslissenden invloed en het zal dan ook voor een belangrijk deel van dien loop afhangen, hoe de vraagprijzen voor prompte verscheping aldaar in de naaste toekomst zullen worden gesteld.

Volgens officieel bericht uit Rio hebben de Regeeringen van de Staten Rio de Janeiro, Minas Geraes en Espirito Santo besloten de aanvoeren uit het binnenland naar Rio te limiteeren op gezamenlijk 17.000 balen per dag. Deze Staten, die hun koffie geheel of voor een groot gedeelte over de haven van Rio uitvoeren, reiken op deze wijze de hand aan het bekende Permanente Comité tot Verdediging van de Koffie, dat voor den Staat São Paulo optreedt. De kunstmatige beperking van de aanvoeren is daarmede ook voor de tweede der voornaamste afscheep-havens van Brazilië definitief in werking getreden.

De prijzen van gewoon goed beschreven Superior Santos op prompte verscheping zijn thans ongeveer 10 1/2- à 10 1/4- per cwt., en van dito Prime ongeveer 10 5/8- à 10 7/8-, terwijl zij van Rio type New-York 7 met beschrijving, prompte verscheping, bedragen 8 3/3 à 8 5/- en voor latere verscheping 8 1/- à 8 3/-, naar gelang van den verschepingstermijn. In Robusta op aflading ging deze week slechts weinig om. Op het oogenblik zijn de aanbiedingen:

Palembang Robusta, October verscheping, 47 1/2 ct.
W.I.B. f.a.q. " Oct./Nov. " 55 1/2 "

alles per 1/2 KG. cif, uitgeleverd gewicht, netto contant. De officieele loco noteeringen bleven onveranderd 70 ct. per 1/2 KG. voor Superior Santos en 61 ct. voor Robusta. De noteeringen aan de Rotterdamse termijnmarkt waren aan de ochtend-call als volgt:

	Santos-contract basis Good				Gemengd Contract basis Santos Good			
	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.
20 Oct.	55 1/4	51 1/8	49 1/8	47 3/8	52 3/4	48 7/8	46 7/8	45 1/8
13 "	54 7/8	50 1/8	47 7/8	46 1/2	52 1/8	47 7/8	46	44
6 "	55	49 3/4	47 1/8	45 5/8	52 3/4	47 1/8	45 3/4	43 1/8
29 Sept.	54 1/8	49 1/4	46 3/4	44 1/2	51 1/4	47	44 1/8	42 1/8

De slotnoteeringen te New York van het aldaar geldende gemengd contract (basis Rio No. 7) waren:

	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.
19 Oct.	\$ 17,93	\$ 16,52	\$ 15,75	\$ 14,70
9 "	" 17,80	" 16,30	" 15,45	" 14,20
5 "	" 17,80	" 16,17	" 15,30	" 14,02
28 Sept.	" 17,95	" 16,20	" 15,20	" 14,—

Rotterdam, 20 October 1925.

(Mededeeling van de Vereeniging voor den Goederenhandel te Rotterdam.)

Noteeringen en voorraden in Brazilië.

Data	te Rio		te Santos		Wisselkoers te Rio op Londen
	Voorraad (In Balen)	Prijs No. 7)	Voorraad (In Balen)	Prijs No. 4)	
19 Oct. 1925	153.000	24.175	1.218.000	26.000	7 19/32
10 " 1925	215.000	24.850	1.434.000	26.500	7 17/32
5 " 1925	130.000	26.550	1.408.000	26.500	7 1/8
20 Oct. 1924	311.000	34.725	1.886.000	39.000	6 1/16

Ontvangsten uit het binnenland van Brazilië in Balen.

Data	te Rio		te Santos	
	Afgeloope week	Sedert 1 Juli	Afgeloope week	Sedert 1 Juli
17 Oct. 1925....	96.000	1.638.000	152.000	2.818.000
18 " 1924....	97.000	1.594.000	246.000	3.183.000

1) In Reis.

THEE.

De vaste stemming van de theemarkt bleef ook gehandhaafd in de afgelopen week. Alle soorten konden in de Londensche veilingen een avans in prijs aantoonen, wisselende tusschen 1/2 en 1 1/2 ct. per lb. Het gemiddelde prijsniveau voor Britsch-Indische thee steeg met bijna 1 d., dat van Ceylon-thee zelfs met 1 1/2 d. per lb., terwijl Ned.-Indische thee alleen hoogere prijzen te zien gaf voor de ordinaire en middensoorten.

De maandcijfers over September van thee in het V.K. geven aanvoeren te zien van 56.8 miljoen lbs., een cijfer, dat bijna 9 miljoen lbs. hooger is dan dat van September '24. De invoeren tot verbruik blijven zich op dezelfde hoogte van verleden jaar handhaven — 32.5 miljoen lbs. —, terwijl de uitvoeren een accres van bijna 3 miljoen lbs. aantoonen boven verleden jaar — 8.8 miljoen tegenover 5.8 miljoen lbs. De afleveringen uit entrepot voor invoer tot

verbruik en uitvoer samen; ten bedrage van 41.3 miljoen lbs. blijven bijna 15.5 miljoen lbs. ten achter bij de aanvoeren, ten gevolge waarvan de voorraden in entrepot van 165.1 miljoen lbs. op ultimo Aug. gestegen zijn tot 180.6 miljoen op ultimo September. Waren de voorraden op ultimo Aug. 38.5 miljoen lbs. hooger dan verleden jaar op hetzelfde tijdstip, op ultimo September was het verschil toegenomen tot 45.5 miljoen lbs.

Tegenover dezen minder gunstigen factor voor de thee-markt dient dadelijk vermeld te worden het bericht van de Indian Tea Association, dat de ditjarige Britsch-Indische oogst, die op ultimo Augustus dien van verleden jaar nog met ruim 21.5 miljoen lbs. overtrof, ten gevolge der beperking — lees fijneren pluk — op ultimo September nog slechts 11 miljoen lbs. hooger was dan verleden jaar. De verscheppingen van thee van Noordel. Britsch-Indië toonen over September van dit jaar een teruggang van ruim 5 miljoen lbs. vergeleken bij verleden jaar.

Ook de uitvoercijfers over Aug. van thee uit Java toonen, vergeleken bij verleden jaar een teruggang aan van 3.5 miljoen KG. tot ruim 3 miljoen KG. Tot ultimo Aug. bedraagt de vermindering vergeleken bij 1924 bijna 2 miljoen KG.

Van Amsterdam zijn nog enkele afdoeningen te vermelden van opgehouden partijen ex veiling van 8 October op volle vorige prijzen.

Amsterdam, 19 October.

RUBBER.

De rubbermarkt ondervond gedurende de afgelopen week vele fluctuaties. De markt opende op veel lagere noteringen ten gevolge van het gerucht, dat de regering van Ceylon voorstellen zou hebben gedaan om 1 November 20 pCt. in plaats van 10 pCt. rubber meer vrij te geven. Toen het bericht later tegengesproken werd, stegen de prijzen weder, doch de stemming is onzeker gebleven.

De markt sloot weer vaster, doch de slotnoteringen bleven nog iets onder die der voorafgaande week.

De slotnoteringen luiden als volgt:

		vooraafgaande week:
Ia Crêpe:		
October	250½ ct.	254 ct.
October/Dec.	235½ „	250½ „
Januari/Maart	223 „	232 „

19 October 1925.

METALEN.

Loco-Noteringen te Londen:

Data	Koper Stan- daard	Koper Electro- lytisch	Tin	Lood	Zink
19 Oct. 1925..	62.2/6	67.15/-	279.17/6	38.7/6	40.2/6
12 „ 1925..	62.7/6	68.2/6	274.17/6	39.17/6	39.10/-
5 „ 1925..	61.15/-	67.2/6	268.17/6	39.10/-	39.5/-
28 Sept. 1925..	61.2/6	67.5/-	264.12/6	39.7/-	38.5/-
20 Oct. 1924..	63.-/-	66.17/6	251.7/6	36.2/6	33.7/6
20 Juli 1914..	61.-/-		145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

VRACHTENMARKT.

De Amerikaansche graanvrachtenmarkt beloofde in het begin der week een verbetering en de vrachten werden vaster, doch tegen het einde werd deze markt weer flauwer. Van Montreal werd tonnage van middelbare grootte bevracht naar Antwerpen/Rotterdam per October/November tegen 15 cents, basis zwaar graan, doch het is sindsdien onmogelijk deze vracht per November te bedingen. Naar de Oostkust van U. K. werd bevracht tegen 3/6 per qtr. per November, terwijl naar de Middellandsche Zee tonnage werd opgenomen tegen 3/9 per qtr. met in één geval de optie van Adriatische Zee tegen 3 d. extra.

De Northern Range was actief en een flink aantal afsluitingen vond plaats. Naar Havre/Antwerpen/range werd 14½ cents betaald per Oct./Nov., naar Valencia en/of Tarragona 18 cents één, 18½ cents beide havens per October, naar de Middellandsche Zee (niet ten Oosten van West-Italië) 16½ tot 17 cents, per November. De Golf is echter geheel zonder zaken voor graan en er is slechts weinig uitzicht op verbetering.

Suikerladingen worden van West-Indië aangeboden voor verschepping in de resterende maanden van dit jaar en naar U. K./Continent werd een groote boot genomen tegen de verbeterde vracht van 17/6 per November, terwijl handige booten erin slaagden een lading te krijgen naar het Continent alleen tegen 17/- per November/December. Ook voor nieuwe oogst belading is tamelijk veel vraag naar

tonnage en naar U. K./Continent werd afgesloten per Januari tegen 18/-.

De River Plate is niets beter; de vraag is gering en de lijst van afsluitingen over de laatste week is zeer klein. Van Upriver werd wederom 15/- betaald naar U. K./Continent, doch tezelfdertijd accepteerde een handige prompte boot 6 d. minder. Voor nieuwe seizoen belading heeft een 5700 tonner de verminderde vracht van 21/- geaccepteerd per 15 Januari/15 Februari, volle opties voor loshavens.

Ook de toon van de chilispetervrachtenmarkt was flauw. Tegen dezelfde lage vrachten als verleden week worden ladingen naar het Continent aangeboden, ondanks de flauwe markt van de River Plate, is echter niet veel tonnage geïnteresseerd tegen deze vrachten. Voor prompte belading hebben bevrachters goedkoope tonnage gekregen en een 7500 tonner werd per 23 Oct./10 Nov. bevracht naar Noord-Spanje tegen 23/6. Naar ruimte voor partijen bestaat praktisch gesproken geen vraag. Per Januari werd 2000 tons per een Duitse Lijnboot gedaan naar Antwerpen/Rotterdam/Hamburg tegen 24/9 netto; naar Alexandrië werd een 7500 tonner gedaan per November tegen 25/6. Ook naar het Oosten vonden bevrachtingen plaats; naar twee havens Japan werd 27/6 betaald per 28/10—12/11.

De markten van het Oosten bleven flauw. Van Wladiwostock vonden geen afsluitingen plaats, noch voor boonen, noch voor olie. Van Ocean Island werd een fosfaatlading gedaan naar Adelaide en/of Wallaroo tegen 18/9, November. Van Australië vonden alleen afsluitingen plaats naar Egyptische havens tegen 37/6 basis 1 of 2 laadhavens, 38/9, 3 havens. Ook Burmah was flauw. Per Januari tot Mei werden maandelijksche partijen geboekt naar Liverpool/Londen/Hamburg tegen 32/6 netto, waartegen meerdere afsluitingen kunnen worden gedaan.

Britsch-Indië was flauw en onveranderd. Op d.w. basis werd van Bombay/Karachi bevracht naar Middellandsche Zee/U. K./Continent tegen 23/6 per November/December, doch de vraag is zeer gering. Van Zuid-Afrika werd, ofschoon beperkt, mais bevracht. Een 5500 tons lading werd gedaan van Kaapstad/Beira range naar U. K./Continent op basis van 22/- per 10/25 November. Van Mauritius werd een groote lading afgesloten naar Londen/Liverpool/Greenock tegen 22/6, Dec./Jan.

Bevrachtingen van den Donau waren beperkt tot houtladingen; naar Rotterdam werd £ 11 per wagon betaald en naar Fransche Middellandsche Zeehavens iets beneden £ 9 per wagon. Van de Zwarte Zee zijn geen bevrachtingen te vermelden.

Ook van de Middellandsche Zee vonden niet veel bevrachtingen plaats. Erts werd gedaan Bizerta/Middlesboro 6/3 en een groote boot Bona/Rotterdam 4/6. Er is nog tamelijk veel vraag naar booten voor het transport van fruit en de vrachten blijven vast, 22/6 voor 110.000 cbft. en 27/6 voor 60/80.000 cbft. Van Alexandrië werden drie groote booten bevracht van ongeveer 360.000 cbft. voor October belading, één tegen 9/6 en de andere twee tegen 10/- per cbft. De markt van de Golf van Biscaye is flauw.

De kolenvrachtenmarkt van Amerika was evenals de vorige week kalm, doch de vrachten naar de Zuid-Amerikaansche bestemmingen vertoonden eenige stijging. Van Hampton Roads naar Rio werd \$ 4.10 betaald per Oct./Nov. Naar West-Italië wordt \$ 2.85 genoteerd.

De Engelsche kolenvrachtenmarkt leefde iets op, doch tegen het einde der week zakten de vrachten naar de Middellandsche Zee en Zuid-Amerika. Van Zuid-Wales werd o.a. betaald: Rouaan 4/-, Gibraltar 3/-, Las Palmas 9/-, Buenos Aires 17/6 en van de Oostkust: Libau 6/6, Hamburg 3/7½, Genua 8/6, Venetië 10/6, Monte Video 16/6.

De markt van de Oostzee is vaster en de vrachten zijn iets beter geworden. Houtladingen van Zuid-Finland (1 of 2 laadhavens) naar Holland worden bevracht tegen f 22/24 naar gelang van grootte der boot, terwijl van midden-Finland de vracht ongeveer f 25 per Std. bedraagt; van Mid- en Zuid-Zweden is f 24/25 betaald, terwijl voor Noord-Zweden f 27 geboden wordt.

RIJNVAART.

Week van 11 t/m. 17 October 1925.

De algemeene toestand bleef ongewijzigd.

Nog steeds sleepte het grootste gedeelte der leeggekomen schepen wegens gebrek aan emplooi naar de Ruhrhavens, om aldaar kolen te laden.

De ertsvrachten bedroegen maximum fl. 0.30 en fl. 0.40 met resp. ¼ en ½ lostijd.

Naar de Bovenrijn-stations werd gemiddeld fl. 1,—/fl. 1,10 met verkorten lostijd betaald.

Het sleeploon varieerde tusschen fl. 0,35/fl. 0,40.

De waterstand bleef vallend, zoodat naar den Bovenrijn op beperkten diepgang werd afgeladen.